

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV VĚD O UMĚNÍ A KULTUŘE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MEDIÁLNÍ OBRAZ A REPREZENTACE NORIMBERSKÝCH PROCESŮ
V LETECH 1945-1949

Vedoucí práce: prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Autor práce: Michaela Chaloupková

Studijní obor: Kulturní studia

Ročník: 3

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné databázi STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby tutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným stanovením zákona č 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitelů a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 7. května 2020

Michaela Chaloupková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce prof. PhDr. Bohumilu Jirouškovi, Dr., za cenné rady a trpělivost během psaní této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na vojenské soudní procesy s válečnými zločinci vedené vítěznými mocnostmi před Mezinárodním vojenským tribunálem, které probíhaly v Norimberku v letech 1945-1949. Práce se zabývá Norimberskými procesy a jejich reflexí v Československém dobovém tisku.

Práce přibližuje problematiku Norimberských procesů za pomoci odborné literatury. Tato část se zabývá komplexní charakteristikou procesů včetně jejich průběhu a výsledků. Následně se práce zaměří na ohlasy procesů v Československém tisku. V rámci analýzy se věnuje dobovému tisku, který zprostředkoval obraz postupu vůči válečným zločincům. V neposlední řadě se zaměřuje na otázku reality a jejího mediálního obrazu, přičemž zohledňuje strategie zobrazování procesů v médiích v systému Národní fronty v letech 1945-1949 (a možné odlišnosti podle politického zaměření daného periodika). Bakalářská práce slouží jako základní obraz názorového myšlení československého tisku na téma norimberských procesů.

Klíčová slova: norimberské procesy, váleční zločinci, Svobodné noviny, Svobodné slovo, Rudé právo

Annotation

In this thesis I focus on military trials with war criminals led by the victorious powers at International Military Tribunal. These processes took place in Nuremberg between 1945 and 1949. I deal with the Nuremberg processes and their reflection in the Czechoslovak Period Press.

First, the issue of Nuremberg processes is described and supported by secondary sources. This section is dealing with the processes as such, including the processes and results of the lawsuits. Subsequently, the work focuses on the image of the processes in Czechoslovak press – this is also the essence of my analysis. The issue of reality and media processes are also taken into account (e.g. how media portray the processes in the National Front system in 1945-1949, considering their political polarization). The thesis shows a picture of how the Czechoslovak press dealt with the topic of Nuremberg processes.

Key words: nuremberg trials, war criminals, Svobodné noviny, Svobodné slovo, Rudé právo

Obsah

Úvod	6
1 Evropa v letech 1945-1949	7
2 Norimberský proces.....	11
2. 1 Cesta k Norimberku	11
2. 2 Zločinci	14
2.3 Obvinění.....	15
2.4 Obžalovací spis	16
2. 5 Výslechy.....	17
2. 6 Obžaloba a rozsudek	18
3 Následné norimberské procesy	23
3. 1 Lékařský proces	23
3. 2 Proces s Milchem	23
3. 3 Proces se soudci	24
3. 4 Proces WVHA.....	24
3. 5 Proces s koncernem Flick.....	24
3. 6 Příklad rukojmích.....	24
3. 7 Proces s IG Farben	25
3. 8 Proces s Einsatzgruppen.....	25
3. 9 Proces s RuSHA	25
3. 10 Proces s Kruppem	25
3. 11 Proces s nejvyšším velením	26
3. 12 Proces s ministry	26
4 Mediální obraz a prezentace Norimberských procesů v letech 1945-1949.....	27
4. 1. Tištěná média v obnoveném Československu.....	27

4. 2 Svobodné noviny/Lidové noviny	28
4. 3 Svobodné slovo	32
4. 4 Rudé právo	36
Závěr	41
Zdroje.....	43
Prameny.....	43
Literatura	46

Úvod

Norimberské procesy označují sérii soudních přelíčení pořádaných vítěznými mocnostmi druhé světové války proti německým válečným zločincům. Lze je tedy považovat za základ mezinárodního soudního práva. Tyto procesy poskytovaly nezpochybnitelné důkazy, které usvědčovaly nacismus z těch nejstrašnějších zločinů, které si lze představit. Všechny procesy se uskutečnily v Justičním paláci v bavorském Norimberku v letech 1945-1949. Po ukončení hlavního přelíčení s významnými válečnými zločinci se uskutečnilo ještě dvanáct dalších přelíčení.

Ačkoli bylo téma norimberských procesů v minulosti zpracováno již nesčetněkrát, nemělo by být ve společnosti opomíjeno. Je nutné si historii připomínat, zejména pak mladším generacím. Bez připomínání takto důležitých událostí se dnes, 75 let od ukončení druhé světové války, mohou vyskytovat lidé, kteří budou celou věc zlehčovat či dokonce popírat (např. jako v případě holocaustu).

První část bakalářské práce se zabývá historií norimberských procesů. Je zde nastíněn chronologický postup událostí, které předcházeli vytvoření mezinárodního soudního tribunálu a zároveň průběh procesů samotných. Druhá část práce se zabývá analýzou reakcí vybraného československého tisku v rozmezí od listopadu 1946 do dubna 1949. Pro výzkum, vycházející z metodologie mediální analýzy, byly vybrány Svobodné noviny s nezávislým stanoviskem, Svobodné slovo reprezentující Československou stranu národněsocialistickou a konečně Rudé právo hájící zájmy Komunistické strany Československa.

Cílem práce je snaha o zachycení reakce československého tisku na události v Norimberku, jakým způsobem bylo toto dění předáváno čtenáři a jakou formou se tisk snažil své čtenáře ovlivňovat.

1 Evropa v letech 1945-1949

Po utrpení, které obyvatelé Evropy zažili během druhé světové války, vyvolala kapitulace Německa a s ní spojený konec druhé světové války velký zájem o politické záruky trvalého míru. S cílem zabránit propuknutí nových světových válek vznikla v roce 1945 Organizace spojených národů. Konec války s sebou přinesl i podstatné změny v mocenském uspořádání světa. Během válečných let bylo posíleno mezinárodní postavení Spojených států a Sovětského svazu. Zároveň byly vytvořeny předpoklady pro systém mocenské nadvlády těchto dvou světových velmocí.

Podle Postupimské konference z přelomu července a srpna 1945 se měl v Německu uplatňovat program nazývaný jako 4D. Úkolem programu bylo postarat se o postupnou demilitarizaci, denacifikaci, dekartelizaci a demokratizaci Německa. Tento plán se měl stát zárukou úplného odstranění německého nacismu a militarismu. Jeho cílem bylo vypořádat se s Německem, které rozpoutalo světový konflikt a následně jej vedl jako válku totální, vyhlazovací a rasistickou. Neméně důležitým cílem se stala i snaha potrestat jednotlivce, firmy a organizace, které se spřáhli s nacistickým Německem proti obyvatelstvu a odboji. Současně s programem 4D byly spuštěny operace zaměřující se na obnovení zemí zpustošených válkou. Jednalo se zejména o rekonstrukce vybombardovaných městských čtvrtí, vybudování nové infrastruktury, nebo o obnovu průmyslové výroby.

V rámci rozhodnutí Postupimské konference bylo Německo, a s ním i hlavní město Berlín, rozděleno na čtyři okupační zóny, které spravovaly vítězné mocnosti.¹ Vítězné mocnosti uspořádaly na německé půdě řadu soudních procesů. Jejich cílem bylo předvést před spravedlnost ty, kteří nesli odpovědnost za válečné zločiny, kterých se Německo dopustilo při prosazování nacistických záměrů. Mezi nejznámější soudní procesy s válečnými zločinci se řadí proces v Norimberku. Zde mezinárodní válečný tribunál soudil nejvyšší nacistické funkcionáře. Vedle tohoto procesu ovšem probíhalo ještě mnoho dalších procesů. Níže postavení nacisté byli souzeni vojenskými tribunály v příbuzných okupačních zónách. Následně byli nacisté vydáváni do dalších zemí, aby mohli nést odpovědnost za své činy tam, kde se jich dopouštěli.² Někteří významní nacisté ovšem dokázali uniknout spravedlnosti útekem do zahraničí, či jako způsob útěku zvolili

¹ JIRÁK, Jan Jiráček, Barbara KÖPPOVÁ a Petr BEDNAŘÍK. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. Praha: Grada, 2011, s. 215-216.

² JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: Její historie od roku 1945*. Praha: PROSTOR, 2018, s. 53.

sebevraždu, kterou spáchali buď při pádu říše, nebo následně ve spojeneckém zajetí.³ Z procesů jasně vyplývalo, že i jednotlivci nesou plnou odpovědnost za své činy. Odvolávání se na páchaní zločinů z ideologických důvodů ve prospěch říše nebo na povinnost plnit rozkazy bylo naprosto nepřijatelné.⁴

Do okupačních zón bylo rozděleno i Rakousko. Vídeň byla rozdělena stejně jako Berlín na čtyři okupační pásma. Ve středu Vídně bylo vytvořeno mezinárodní pásmo, které bylo pod společným vedením všech vítězných velmocí. Spojenci uznali Rakousko jako stát až v roce 1946 a přislíbili další jednání o státní smlouvě. Tou byla myšlena mírová smlouva. Ta ovšem nemohla nést tento název, jelikož Rakousko nebylo ve válečném stavu a zároveň nikomu válku nevypovědělo. Sovětský svaz byl ochotný vyjednávat o nezávislosti Rakouska. Podmínkou byla především neutralita, zachování suverenity státu a neúčast v NATO. V roce 1955 byla podepsána státní smlouva mezi Rakouskem a Spojenci, podle které měla z Rakouska odejít okupační vojska. Tímto krokem bylo Rakousko obnoveno jako svobodný a nezávislý stát.⁵

Po válce v zemích střední Evropy velmi zřetelně rostl vliv SSSR, přičemž cesta těchto zemí do sovětské sféry vlivu postupně vyplynula na základě uskutečněných spojeneckých konferencí. Podstatné také bylo podepsání smlouvy v roce 1943 mezi Sovětským svazem a Československem (emigrační vládou) o vzájemné pomoci a poválečné spolupráci. Winston Churchill vyzval v březnu 1946 Spojené státy ke spolupráci při zastavení rozšiřování sovětské expanze. O rok později americký prezident Truman při svém projevu poukázal na tento problém jako na svět, který je rozdělen na dva tábory. Spojené státy se přihlásily k aktivní podpoře zemí, které byly ohroženy převzetím politické moci stranami komunistického typu.

Nicméně válkou zpustošená Evropa čelila vážným hospodářským problémům, které samostatné země neměly šanci vyřešit bez cizí pomoci. V roce 1947 navrhl ministr zahraničí USA (státní tajemník) George Marshall program hospodářské a finanční pomoci všem evropským zemím včetně Sovětského svazu. Ovšem v rámci jednání o Marshallové plánu se začalo ukazovat postupné napětí mezi Východem a Západem. Celého programu se nakonec zúčastnily pouze země západní a jižní Evropy. Východní blok, s výjimkou Jugoslávie, účast v tomto programu pod nátlakem Sovětského svazu

³ KERSHAW, Ian. *Do pekla a zpět: Evropa 1914–1949*. Praha: Argo, 2017, s. 448.

⁴ JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: Její historie od roku 1945*. 2. Praha: PROSTOR, 2018, s. 54.

⁵ VEBER, Václav a kolektiv. *Dějiny Rakouska*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 553.

nakonec odmítl.⁶ Východní Evropa se tak připravila o veškeré výhody, jaké jí mohl Marshallův plán přinést. Odmítnutí pomoci ovšem Stalinovi umožnilo zabránit jakémukoli zasahování Západu do plánů týkajících se utužování sovětské moci ve státech sféry vlivu. Toto rozhodnutí Sovětského svazu vedlo ke konečnému rozdělení Evropy na dvě poloviny.

Šestnáct evropských zemí, které nepatřily do sovětského bloku, přistoupilo v roce 1948 k založení Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC). Tato organizace měla řídit realizaci Marshallova plánu. Vznik OEEC představoval rozpor nejen mezi západoevropskými státy, ale i rozkol ve smyslu železné opony. Američané chtěli vybudovat novou západní Evropu podle předlohy Spojených států.⁷ Postup Sovětského svazu vzbuzoval značnou míru nevole a nedůvěry u západních mocností. V roce 1946 naznačil ve své řeči Winston Churchill příklad železné opony, táhnoucí se od Štětína k Terstu. Naproti tomu Sovětský svaz viděl ohrožení v šířícím se americkém kapitalismu.

Narůstající neshody mezi vítěznými mocnostmi se mimo jiné také odrazilily v rozdílném přístupu vítězných mocností k okupovanému Německu. V roce 1946 došlo spojením americké a britské okupační zóny ke vzniku dvouzóny neboli Bizonie. Cílem bylo vybudování podmínek pro hospodářskou obnovu Německa, které bylo prakticky celé zničeno válkou. V dubnu 1948 se k této dvouzóně připojila i Francie a takto vzniklé uskupení třech vítězných mocností tvořilo trojzónu, nazývanou Trizonie. Spojení těchto okupačních zón a zavedení nové měny nakonec vedlo ke vzniku samostatného státu Spolkové republiky Německo. Proti zřízení samostatného státu se stavěl Sovětský svaz, který začal podnikat razantní kroky. Takto byl zakázán průjezd zásobování do západní části Berlína, který byl zcela obklopen sovětskou okupační zónou, přičemž toto nakonec přerostlo v zavedení jeho úplné blokády. Západní část Berlína tak bylo možné zásobovat pouze prostřednictvím leteckého mostu, který byl zajišťován západními mocnostmi. Tento most dokázal zásobování zajistit, což později Sovětský svaz přimělo k zastavení blokády. Postupem času byla okupační pásma nahrazena dvěma novými státy. Západní Spojenci se v červnu 1948 dohodli na založení samostatného západoněmeckého státu, kdy tak v květnu 1949 vznikla Spolková republika Německo. Protikrokem Sovětského

⁶ JIRÁK, Jan Jiráček, Barbara KÖPPLOVÁ a Petr BEDNAŘÍK. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. Praha: Grada, 2011, s. 216.

⁷ KERSHAW, Ian. *Do pekla a zpět: Evropa 1914–1949*. 1. Praha: Argo, 2017, s. 447–448.

svazu vůči vzniku SRN byl vznik Německé demokratické republiky na území sovětské okupační zóny v říjnu 1949. Berlín byl rozdělen do dvou částí, které nespadaly pod stejnou správu. Východní Berlín byl součástí NDR a západní Berlín patřil k SRN.⁸

Berlínská krize názorně ukázala, jak nestřežená by mohla být západní Evropa bez vojenské pomoci Spojených států. Stala se tedy podnětem ke vzniku atlantické aliance, jakožto bariéry proti případné sovětské expanzi. V dubnu 1949 byla ve Washingtonu podepsána Severoatlantická smlouva tvořící Severoatlantickou alianci (NATO). Členské státy této aliance se zavazovaly ke vzájemné pomoci, kdyby byl některý z nich napaden.

Chápání evropské bezpečnosti muselo být ovšem brzy upraveno. V srpnu 1949 Sovětský svaz odpálil na území dnešního Kazachstánu atomovou bombu, což byl pro Západ šok. Američané se totiž domnívali, že jejich jaderná převaha bude trvat déle. Namísto toho teď na sebe tyto vojenské velmoci nepřátelsky hleděly přes železnou oponu. Díky rychle rozšiřujícímu se nukleárnímu arzenálu obou zemí se studená válka zasekla v podobě dvou zneprátelených bloků. Válka měla v této podobě setrvat další čtyři desetiletí.⁹

⁸ MÜLLER, Helmut, Karl-Friedrich KRIEGER a Hanna VOLLRATH. *Dějiny Německa*. Praha: Lidové noviny, 1995. Dějiny států.

⁹ KERSHAW, Ian. *Do pekla a zpět: Evropa 1914–1949*. 1. Praha: Argo, 2017, s. 479-482.

2 Norimberský proces

2. 1 Cesta k Norimberku

S napadením Polska na začátku září 1939 se téměř okamžitě objevila myšlenka, že se Německo dopouští závažných zločinů, za které si zaslouží být potrestáno. V říjnu 1941 učinili americký prezident Roosevelt a britský premiér Winston Churchill prohlášení, ve kterém slíbili všem nacistickým pohlavárům, že budou po válce za své činy trestně stíháni. Tato prohlášení byla upřesněna ve Svatojakubské deklaraci v lednu 1942. Tuto deklaraci podepsalo několik evropských vlád, které byly ve Velké Británii v emigraci z toho důvodu, že jejich hlavní města byla okupována nacistickým Německem. Podepsané vlády konstatovaly, že jejich krajané jsou podrobováni velmi špatnému zacházení. Tím pádem bylo mezi hlavní válečné cíle zařazeno potrestání všech, kdo zločiny spáchali nebo nařídili.

Komise Spojených národů pro válečné zločiny začala shromažďovat dokumenty, o které by se v případě porážky Německa ve válce mohla obžaloba opřít. Ovšem obžaloba byla připravena o hlavní náplň svého poslání moskevskou deklarací z října 1943, kterou vydali ministři zahraničí třech hlavních spojeneckých mocností. Deklarace očekávala, že váleční zločinci budou souzeni v těch zemích, ve kterých po čas války působili. Samozřejmě s výjimkou těch nejdůležitějších zločinců, kteří měli být potrestáni na základě rozhodnutí spojeneckých vlád.

Sovětský svaz na jedné straně toužil po velkém počtu obviněných a následně odsouzených zločinců, na druhé straně byl však v otázce trestání zdrženlivý. Sověti žádali o řádný proces. Prostřednictvím svého velvyslance Ivana Majského navrhli britskému ministrovi Edenovi vytvoření mezinárodního tribunálu, který by soudil velké válečné zločince. Churchill ani Roosevelt se s tímto řešením příliš neztotožňovali. Churchill se dokonce otevřeně snažil vše vyřešit rychle a nelítostně. V roce 1944 nechal britský kabinet v komisi Spojených národů vyhotovit seznam hlavních německých osobností, které měly být zastřeleny bez soudu.¹⁰ Toto stanovisko zastávala britská vláda až do roku 1945. Nakonec to byli spojenci Británie, Sovětský svaz a Spojené státy, kdo zamítl popravu a prosadil myšlenku řádného procesu. Sovětský svaz v této věci sehrál větší

¹⁰ DELPLA, Francois. *Norimberský proces*. Praha: Slovart, 2009, s. 19-22.

úlohu, neboť přesvědčil oba spojence, že právě právní postup je cestou kupředu. Pravdou ovšem je, že Sověti pouze využili porážky Německa jako příležitosti k monstrprocesu.¹¹

Podobu budoucího procesu poprvé nastínil generál Myron C. Cramer. Zastával názor, že by měl být zřízen mezinárodní vojenský soud, na kterém by měli mít i nejdříve postavení váleční zločinci stejné právo na obhajobu jako kteříkoli jiní vězni. Stejně tak by měli mít možnost hájit se proti vzneseným obviněním. V listopadu 1944 byla v Pentagonu schválena myšlenka souzení provinění všech zločinců v souvislosti s válečným spiknutím v řádném procesu před mezinárodním soudem. Poté předložilo ministerstvo války prezidentu Rooseveltovi návrh, o vytvoření mezinárodního tribunálu, který má za úkol soudit německé válečné zločince na základě právních koncepcí, jež jsou pevně zakořeněné v amerických zákonech.

V roce 1945 se na Jaltské konferenci Churchill vrátil k tématu okamžitých poprav. Nicméně ani Stalin, ani Roosevelt nebyli ochotni o tomto tématu hovořit podrobněji, a nakonec nebylo dosaženo žádného rozhodnutí. V dubnu téhož roku byl do Londýna na příkaz Roosevelta vyslán soudce Samuel Rosenman, který se měl pokusit vyřešit neshody mezi americkými a britskými stanovisky. Lord Simon myšlenku soudního procesu kategoricky odmítal. Navrhl ovšem kompromis, který nabádal vítězné mocnosti k vytvoření obžalovací listiny, která obviní Hitlera a jeho spojence ze spiknutí. Cílem tohoto spiknutí mělo být získání nadvlády nad Evropou a postupně celým světem. Dále se mělo jednat o zlé zacházení s Židy a o obvinění z vážného porušování válečných zákonů. Tato obvinění mají být následně přednesena před soudem, složeného ze zástupců spojeneckých zemí, který rozhodne, zda jsou obvinění pravdivá. Tento tribunál pak sdělí zprávu o svém rozhodnutí hlavním činitelům spojenců a ti pak dále učiní rozhodnutí, co se má s obžalovanými stát. Nicméně konečným výsledkem měla být tak jako tak popravčí četa. Podle názoru lorda Simona je pro spojence nejlepší a nejméně nebezpečné dohodnout se na politickém rozhodnutí rychlého skoncování s válečnými zločinci. Avšak ani tato alternativa se nesečkala u spojenců s úspěchem.¹²

Spojené státy začaly chystat zásadní soudní proces bez ohledu na svého spojence. V dubnu 1945 byl dán pokyn ke zřízení skupiny, která měla připravit proces proti hlavním vůdcům Osy. V otázce vrchního žalobce padla volba na soudce Roberta Jacksona.

¹¹ OVERY, R. J. *Výsledky: nacistická elita v roce 1945 v rukou spojenců*. Praha: BB art, 2004, s. 26-28.

¹² Tamtéž, s. 29-32.

V květnu 1945 byl jmenován do funkce šéfa úřadu vrchního žalobce, který měl připravit a vznést obvinění proti všem vůdcům Osy a též proti nejdůležitějším spolupracovníkům a pomahačům.

Ten, kdo rozhodl o přípravě procesu navzdory Britům, byl americký prezident Harry S. Truman. Oznámil, že Spojené státy jsou pevně rozhodnuty pro soudní cestu. Američané přišli s návrhem textu mezispojenecké dohody o trestním stíhání válečných zločinců. Nakonec mezi spojenci došlo k předběžné dohodě o zřízení meziválečného soudního tribunálu, ve kterém má být každý ze čtyř států zastoupen jedním hlavním žalobcem a jedním soudcem. Nic nebylo podepsáno oficiálně. Byly však vytvořeny podmínky pro trestní stíhání vůdců Osy, kteří měli v budoucnu padnout do rukou spojenců.

Upřesnit povahu mezinárodního tribunálu se jevilo jako velmi nesnadná záležitost. Bylo potřeba uvést v soulad rozdílné přístupy k právu. Na jedné straně stálo precedenční právo angloamerické soudní praxe. Platnost tohoto práva se snažil prosadit lord Simon a jeho kolegové. Na druhé straně byla tradice občanského práva ve Francii a Sovětském svazu. Podle kontinentálního občanského práva obžalovaní nemohou ve své vlastní věci vypovídat pod přísahou, ale na závěr celého procesu mohou pronést závěrečné slovo. Podle anglosaského práva obžalovaní mohou vypovídat, nečiní ale žádné závěrečné prohlášení. Oba systémy také rozdílně mluví o věci předvolávání svědků. V kontinentálním právu o předvolání svědka rozhoduje předseda soudu na základě připraveného důkazního spisu. V anglosaském chápání je to právě obžaloba, kdo určuje, kdy budou v průběhu procesu předloženy důkazy. Nakonec bylo dosaženo kompromisu, podle kterého byly uplatněny praxe obou systémů.¹³

Hlavní problém spočíval v povaze samotného soudního procesu, protože spojenci se nedokázali dohodnout v žádné z ústředních otázek. Výsledky vyjednávání byly zklamáním pro americký tým. Ten se chopil zodpovědnosti za utváření procesu, a i zodpovědnosti za obvinění, která mají být zkoumána. Jackson byl kvůli spojenecké neschopnosti dosáhnout shody vyveden z míry natolik, že začal otevřeně hovořit i o možnosti, že by soud organizovali pouze Američané. Spory o místo, kde by se soud mohl konat, ho téměř přiměly k odstoupení z funkce.

¹³ Tamtéž, s. 32-34.

Co se týče místa, kde se bude přelíčení odehrávat, Američané a Britové uvažovali o Lipsku, Mnichovu a Lucemburku. Sovětský svaz byl ale přesvědčen, že jediným příhodným místem pro soud je Berlín. Tato možnost nepřipadala pro Spojené státy, Velkou Británii ani Francii v úvahu, neboť Berlín ležel v sovětské okupační zóně. Město samotné bylo rozděleno na čtyři pásma oddělená od sebe. Každé pásmo bylo pod správou jednoho ze čtyř spojenců, a to znamenalo možnost dalších konfliktů. Posléze americký generál Lucius Clay navrhl Norimberk, kde se v minulosti konala shromáždění nacistické strany. Po prohlídce města se Jackson spolu s britskými a francouzskými zástupci shodli, že právě toto místo je to pravé pro konání soudu s válečnými zločinci. Sovětský svaz váhal, nakonec však souhlasil s místem konání pod podmínkou, že oficiálním sídlem soudních úřadů bude právě Berlín.

Čtyřmocenský soudní tribunál byl nakonec potvrzen spojeneckými mocnostmi na postupimské konferenci. V srpnu 1945 byla podepsána dohoda o mezinárodním vojenském tribunálu, která vymezovala postupy a povahu soudu. Tribunál byl založen na americkém chápání spravedlnosti tak, jak to měli celou dobu v úmyslu Truman a Jackson. Soud byl zřízen tak, aby umožňoval soudní proceduru, v níž má každý obžalovaný právo se hájit proti vzneseným obviněním. Řádný soudní proces vycházel z předpokladu možnosti nevinu. Churchill však vyzýval k okamžitým popravám právě proto, že takovýto výsledek považoval za nepředstavitelný.¹⁴

2. 2 Zločinci

Vyvstala otázka, kdo má před soudem stanout jako obžalovaný. Již v roce 1942 se začalo diskutovat o válečných zločinech podrobněji. Nepříliš významní zločinci měli být souzeni v místech, kde se svých činů dopustili. Hlavními zločinci se měli zabývat spojenci. Tito pachatelé měli být vybráni podle toho, jakým způsobem ztvárnili svým postavením či pověstí rysy nacismu a fašismu.

V září 1943 byla zřízena Komise pro válečné zločiny. Tato komise byla založena Spojenými národy (tímto termínem byly označovány spojenecké mocnosti již několik let předtím, než byla oficiálně založena Organizace spojených národů). Jedním z hlavních úkolů komise bylo vypracování seznamu válečných zločinců. Hitler byl do seznamu zařazen až v březnu 1945, krátce před jeho sebevraždou.

¹⁴ Tamtéž, s. 37-40.

Hitler a Goebbels spáchali sebevraždu v Hitlerově bunkru v Berlíně. Himmler se otrávil, když ho zadrželi Britové¹⁵. Před soudní tribunál tak bylo postaveno čtyřicet válečných zločinců, kteří byli považováni za vládnoucí sílu hitlerovského Německa. Mezi hlavní obžalované patřili: Hermann Göring, Rudolf Hess, Joachim von Ribbentrop, Robert Ley, Wilhem Keitel, Ernst Kaltenbrunner, Alfred Rosenberg, Hans Frank, Wilhelm Frick, Julius Streicher, Walther Funk, Hjalmar Schacht, Gustav Krupp, Karl Dönitz, Erich Reader, Baldur von Schirach, Fritz Sauckel, Alfred Jodl, Franz von Papen, Arthur Seyss-Inquart, Albert Speer, Konstantin von Neurath, Hans Fritzsche a Martin Bormann. Tři z výše uvedených však na lavici obviněných nebyli osobně. Před začátkem celého procesu spáchal Lay ve vězení sebevraždu. V případě Kruppa bylo uznáno, že je těžce nemocen. Z toho důvodu byla veškerá trestní stíhání proti němu zastavena. Bormann nebyl vypátrán, tudíž byl tribunálem souzen v nepřítomnosti¹⁶.

S cílem prokázat zločineckou povahu režimu bylo zamýšleno i trestní stíhání některých organizací a orgánů. Nakonec před soudem stanuly SS, SA, Gestapo, SD, říšská vláda, stranické velení, generální štáb a vrchní velení ozbrojených sil¹⁷. Nakonec byly rozsudkem soudu prohlášeny za zločinné.¹⁸

2.3 Obvinění

Hlavním článkem obžaloby, která byla v Norimberku vznesena, se stala skutečnost, že Hitlera a jeho spoluviníky poháněla vidina dobití celého světa. Jako důkaz byly brány skutky, které Německo napáchalo, když okupovalo nebo přepadalo evropské státy. Mezi tyto země patřilo Rakousko, Československo, Polsko, Norsko, Nizozemsko, Dánsko, Belgie, Lucembursko, Francie, Jugoslávie, Řecko a Sovětský svaz. Ovšem rozpoutání agresivní války odborníci na mezinárodní právo nepovažovali za válečný zločin.¹⁹

Názor, že se nacisté spojili za účelem dobití světa, nebyl příliš věrohodný. Byl to ovšem hlavní motiv obvinění, které vznášela obžaloba. Nešlo jen o důkaz toho, že Německo plánovalo organizované dobití Evropy, ale i o možnost propojení války se zločiny spáchanými před rokem 1939. Jedná se o zločiny spáchané proti německému lidu,

¹⁵ OVERY, R. J. *Výsledky: nacistická elita v roce 1945 v rukou spojenců*. Praha: BB art, 2004, s. 44.

¹⁶ *Norimberský proces I: Sborník materiálů*. Praha: Orbis, 1953, s. 5.

¹⁷ OVERY, R. J. *Výsledky: nacistická elita v roce 1945 v rukou spojenců*. Praha: BB art, 2004, s. 55.

¹⁸ GILBERT, GUSTAVE MARK. *Norimberský deník*. 3. vydání. MLADÁ FRONTA, 1981, s. 433.

¹⁹ OVERY, R. J. *Výsledky: nacistická elita v roce 1945 v rukou spojenců*. Praha: BB art, 2004, s. 60.

o činy spáchané na okupovaných územích proti židovskému obyvatelstvu, proti účastníkům odboje a proti osobám, které byly nasazeny na nucené práce.²⁰

Sovětský a francouzský obžalovací tým se chtěl vyhnout tomu, aby bylo spiknutí s cílem rozpoutání agresivní války uvedeno jako hlavní obvinění. Místo toho chtěli dosadit konkrétní důkazy porušování zákonů a brutalit spojených s válkou, která byla vyvolána evropskými státy Osy. Sovětský žalobce Nikitičenko nechtěl, aby byla obecně agresivní válka prohlášena za trestnou. Bylo zřejmé, že by pak němečtí obžalovaní mohli poukazovat na válečné činy, které má na svědomí Sovětský svaz (např. sovětská okupace východního Polska).

Na místě bylo také vyřešit otázku spiknutí, která byla nakonec omezena pouze na vyvolání agresivní války. To, že byla rozpoutána agresivní válka, bylo nepopiratelné. Nejistým faktorem se ale staly důkazy. Když v dubnu 1945 probíhala příprava procesu, týmy žalobců nevěděly, zda se jim dostane potřebného důkazního materiálu.²¹ Koncem dubna se tedy začalo se shromažďováním usvědčujícího materiálu, který byl rozdělen do jednotlivých kategorií. Sem patřil obrazový materiál (filmy a fotografie), dokumenty (oficiální listiny, projevy, korespondence, smlouvy atp.) a ústní výpovědi.²²

2.4 Obžalovací spis

Shromažďování důkazů bylo důležité k vytvoření obžalovacího spisu. Ten vinil každého z obžalovaných ze spiknutí, které bylo orientované na páchání zločinů proti míru, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.²³ Na počátku onoho spiknutí stálo ovládnutí nacistické strany Hitlerem. Všichni obžalovaní se podíleli na spiknutí tím, že byli členy právě této strany. Cílem onoho spiknutí bylo zrušení Versaillské smlouvy a dobytí dalších území (včetně území, která byla obývána převážně Němci), které Německo považovalo za nutné k rozšiřování „životního prostoru“.²⁴

Nakonec byl obžalovací spis rozdělen do čtyř hlavních bodů. První bod pojednával o spiknutí. Obžalovaní jednali podle společného plánu na získání moci a rovněž společně spáchali ostatní zločiny. Druhý bod obžaloby se nesl v duchu zločinů proti míru, kdy obžalovaní porušili hned několik mezinárodních smluv, začali útočné

²⁰ Tamtéž, s. 61.

²¹ Tamtéž, s. 65.

²² Tamtéž, s. 66.

²³ DELPLA, Francois. *Norimberský proces*. Praha: Slovart, 2009, s. 68.

²⁴ Tamtéž, s. 69.

války a zahájili světovou válku. Třetí bod obžaloby obsahoval věci týkající se válečných zločinů. Podle tohoto bodu obvinění prikazovali a souhlasili s masovými vraždami, mučením, otrockou prací a hospodářským drancováním. Poslední bod obžaloby se zabýval zločiny proti lidskosti. Obžalovaní se provinili pronásledováním politických odpůrců, rasových a náboženských menšin a vyhlazováním skupin obyvatelstva.²⁵

2. 5 Výsledky

Systematické vyslýchání vězňů začalo v srpnu 1945, když byli po skupinách postupně převáženi do věznice v Norimberku. Od svého zadržení až do převozu do Norimberku byli drženi ve dvou internačních táborech. Jeden z nich provozovali Američané a druhý Britové.²⁶

Výsledky začaly 15. srpna 1945 podle standartního vzorce. Většinou probíhaly v malých místnostech a účastnili se jich pouze vyslýchající, tlumočník a soudní zapisovatel. Tlumočník i obžalovaní byli pod právní přísahou vyžadující pouze vypovídání pravdy. Každý výslech trval přibližně dvě hodiny.²⁷ Sovětský výslechový postup se od toho amerického poněkud lišil. Vyšetřovatel byl doprovázen mnoha úředníky a většina výslechů trvala jen kolem hodiny.²⁸

Při výsleších obvinění rezolutně popírali vše, co souviselo s pronásledováním Židů. Všichni popírali, že se dopustili nebo osobně účastnili jakékoli perzekuce Židů²⁹. Vyslýchání tvrdili, že o podrobnostech genocidy a teroru měli jen velmi skrovné informace, které jim byly předávány jen ústně. Bylo ovšem jasné, že mnozí z obviněných ve skutečnosti věděli víc, než byli ochotni připustit.³⁰

V okamžiku, kdy byl 19. října obžalovaným doručen obžalovací spis, měly plné právo odmítnout další výsledky. Od té doby tedy počet výsledků klesl. Proto se vyšetřovatelé soustředili na výsledky svědků ubytovaných v Norimberku. Veškerý materiál, který byl shromážděn, byl využit při konečném zdůvodnění veškerých obvinění, která byla vznesena proti válečným zločincům.³¹

²⁵ HEYDECKER, Joe J. a Johannes LEEB. *Norimberský proces*. Praha: Ikar, 2007, s. 131.

²⁶ OVERY, R. J. *Výsledky: nacistická elita v roce 1945 v rukou spojenců*. Praha: BB art, 2004, s. 72.

²⁷ Tamtéž, s. 87.

²⁸ Tamtéž, s. 89.

²⁹ Tamtéž, s. 173.

³⁰ Tamtéž, s. 177.

³¹ Tamtéž, s. 104.

2. 6 Obžaloba a rozsudek

Převážně celý červenec 1946 byl věnován závěrečným řečem obhajoby a obžaloby.³² Po ukončení vyšetřování měli všichni obžalovaní právo na krátké prohlášení.³³

Za účelem harmonizace postupu hlavních žalobců s hlavními válečnými zločinci byl zřízen výbor žalobců. Úlohou výboru byla koordinace opatření sloužících k přípravě procesu a rozdělení povinností mezi hlavní žalobce.³⁴

Jednajícími osobami norimberského tribunálu byli za Sovětský svaz generálmajor Jola T. Nikitičenko, jehož zástupcem byl podplukovník A. F. Volčkov. Za USA Francis A. Biddle se zástupcem Johnem J. Parkerem, zástupci Velké Británie byli sir Lawrence a sir Brikett. Za francouzské představitele byli vybráni H. Donnedieu de Vabres a R. Falco³⁵. Všech osm soudců mohlo vyjádřit svůj postoj. Během závěrečného zasedání ovšem rozhodovaly výlučně hlasy čtyř soudců. Na hlasy jejich zástupců nebyl brán zřetel. K odsouzení obžalovaného byla potřeba shoda tří hlasů. Ve vynášení rozsudků byli obecně nejmírnější Francouzi. Rusové naopak trvali na nejpřísnějších trestech již od samého začátku. Myšlenka, že by mohl být někdo z obžalovaných zproštěn obvinění, jim byla naprosto cizí. Postupem času se ovšem přikláněli k názoru Američanů. Ti byli překvapivě ve svém rozhodování velmi přísní a pro trest smrti hlasovali častěji než ostatní soudci.³⁶ O rozsudcích se jednalo podle pořadí obžalovacího spisu. V případech, že se soudci nedokázali shodnout na trestu pro obžalovaného, bylo projednání jeho věci ponecháno na konec.³⁷

Herman Göring, říšský maršál, byl obžalován podle všech čtyř bodů obžaloby. Snažil se očistit ze všech sil, ale jeho podíl na zločinech byl jednoznačný. Byl tedy shledán vinným ve všech čtyřech bodech obžaloby. Donnedieu de Vabres navrhoval trest smrti zastřelením. Ostatní soudci hlasovali pro smrt oběšením. Göring byl nakonec třemi hlasy proti jednomu odsouzen k trestu smrti oběšením.³⁸

³² IRVING, David. *Norimberk: Poslední bitva*. 1. Praha: Grafoprint-Neubert, 1997, s. 201.

³³ Tamtéž, s. 202.

³⁴ *Norimberský proces I: Sborník materiálů*. Praha: Orbis, 1953, s. 57.

³⁵ HEYDECKER, Joe J. a Johannes LEEB. *Norimberský proces*. Praha: Ikar, 2007, s. 585.

³⁶ IRVING, David. *Norimberk: Poslední bitva*. 1. Praha: Grafoprint-Neubert, 1997, s. 204.

³⁷ Tamtéž, s. 586.

³⁸ HEYDECKER, Joe J. a Johannes LEEB. *Norimberský proces*. Praha: Ikar, 2007, s. 586.

Rudolf Hess byl obžalován podle čtyř bodů obžaloby. Byl shledán vinným v prvních dvou bodech (spiknutí a zločiny proti míru), ačkoli shromážděné důkazy proti němu byly chatrné. Až do poslední chvíle se soudci nemohli nad rozsudkem pro obžalovaného shodnout. Američtí a angličtí zástupci upřednostňovali doživotní trest, Nikitičenko chtěl smrt oběšením. Donnedieu de Vabres byl nakloněn mírnějšímu řešení. Navrhoval dvacet let odnětí svobody. Nikitičenko se nakonec přiklonil na stranu Američanů a Angličanů a souhlasil s doživotním vězením. Tento trest byl tedy přijat třemi hlasy proti jednomu.

Podpis polního maršála Wilhelma Keitela byl téměř u každého rozkazu vrchního velení wehrmachtu. Jeho odsouzení ve všech bodech obžaloby bylo tedy poměrně snadné. Francouzi nejprve trvali na smrti zastřelením. Angličané a Rusové ovšem prosazovali názor, že by měly být všechny rozsudky smrti provedeny provazem. Nakonec byl Keitel odsouzen k smrti oběšením.

Ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop, obžalovaný podle všech bodů obžaloby, byl ve stejném rozsahu shledán vinným. Jeho obhajoba byla žalostná, takže vynesení rozsudku nedalo soudcům moc práce. Ribbentrop byl jednohlasně odsouzen k smrti provazem.³⁹

V náčelníkovi SD a Gestapa Ernstovi Kaltenbrunnerovi (a v jeho nadřízeném Himmlerovi) viděli Spojenci hlavní osobnosti odpovědné za systematické vyhlazování Židů. Kaltenbrunner byl obžalován podle třech bodů obžaloby (spiknutí, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti). Po počátečních neshodách ohledně trestu se soudci jednomyslně shodli na trestu smrti oběšením.⁴⁰

Alfred Rosenberg, říšský ministr pro obsazená východní území byl třemi hlasy proti jednomu (Donnedieu de Vabres) odsouzen k trestu smrti.

Wilhelm Frick, říšský protektor v Čechách a na Moravě, byl obžalován podle všech čtyř bodů obžaloby. Byl shledán nevinným pouze v prvním bodě obžaloby (spiknutí). Frick byl odsouzen k trestu smrti oběšením v poměru tři hlasy proti jednomu.⁴¹

³⁹ Tamtéž, s. 587.

⁴⁰ Tamtéž, s. 588.

⁴¹ Tamtéž, s. 589.

Vydavatel týdeníku Der Stürmer, Julius Streicher, byl obžalován podle prvního a čtvrtého bodu obžaloby (spiknutí, zločiny proti lidskosti). Nakonec byl shledán vinným pouze ve čtvrtém bodě obžaloby a odsouzen k trestu smrti pověšením.

Walter Funk, bývalý říšský ministr hospodářství, byl obžalován podle všech bodů obžaloby. Po dlouhých průtazích byl Funk obžalován podle třech bodů obžaloby (zločiny proti míru, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti) a nakonec odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí. Nikitičenko jako jediný požadoval test smrti.⁴²

Fritz Sauckel, generální zmocněnec pro pracovní nasazení, byl usnesen vinným podle třetího a čtvrtého bodu obžaloby (válečné zločiny, zločiny proti lidskosti). Poté byl jednomyslně odsouzen k trestu smrti pověšením.

Alfred Jodl byl obžalován ve všech bodech obžaloby a zároveň ve všech bodech shledán vinným. Soudci ho nakonec odsoudili k trestu smrti oběšením v poměru tři hlasy proti jednomu. Donnedieu de Vabres chtěl pro obžalovaného trest odnětí svobody.⁴³

Arthus Seyss-Inquart, říšský komisař pro obsazené Nizozemí, byl obžalován podle všech bodů obžaloby. Soudci byl shledán nevinným pouze v prvním bodě spiknutí. Nakonec byl odsouzen třemi hlasy proti jednomu k trestu smrti oběšením.

Architekt Albert Speer byl obžalován podle všech bodů obžaloby. Odsouzen byl ale pouze podle třetího a čtvrtého bodu (válečné zločiny, zločiny proti lidskosti). Speer byl nakonec odsouzen ke dvaceti letům vězení.⁴⁴

Konstantin von Neurath, říšský protektor v Čechách a na Moravě, byl odsouzen podle všech čtyř bodů obžaloby. Soud mu ovšem udělil trest 15 let vězení, což značí podivný rozpor mezi výrokem o vině a mírou trestu. Názory na vinu obžalovaného se velice lišily. Nikitičenko byl pro trest smrti, Lawrence nakonec snížil svůj nárok (požadoval doživotí) a přidal se na stranu Biddleho a Donnedieua de Vrabes.

Hitlerův tajemník Martin Bormann byl obžalován podle prvního, třetího a čtvrtého bodu obžaloby (spiknutí, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti). Byl shledán vinným

⁴² Tamtéž, s. 590.

⁴³ Tamtéž, s. 591.

⁴⁴ Tamtéž, s. 592.

pouze podle třetího a čtvrtého bodu a následně odsouzen k smrti oběšením. Bormann byl ale souzen v nepřítomnosti, jelikož nebyl dopaden.⁴⁵

Říšský vůdce mládeže a vídeňský župní vedoucí Baldur von Schirach byl obžalován ze spiknutí a zločinů proti lidskosti. Soudci jej jednomyslně usvědčili vinným ve čtvrtém bodě obžaloby. Nakonec byl Schirach odsouzen ke dvaceti letům vězení.

Erich Reader, velkoadmirál a vrchní velitel válečného námořnictva do roku 1943, byl obžalován a usnesen vinným podle prvního, druhého a třetího bodu obžaloby. V poměru tři hlasy ku jednomu mu soud uložil doživotní trest odnětí svobody.⁴⁶

Vrchní velitel válečného námořnictva a Hitlerův nástupce Karl Dönitz byl uznán vinným podle druhého a třetího bodu obžaloby. Biddle považoval pro Dönitze svobodu, protože byl toho názoru, že Němci vedli čistší ponorkovou válku než Spojenci. Nakonec byl odsouzen k deseti letům vězení.⁴⁷

Hjalmar Schacht, prezident Říšské banky, byl obžalován ze spiknutí a zločinů proti míru. Nakonec byl soudem osvobozen.⁴⁸

V případě Franze von Papena se Angličané a Američané přikláněli k rozsudku osvobození. Když Rusové viděli, že trest smrti neprojde, požadovali 10 let vězení. Francouzi se nakonec přiklonili na stranu Angloameričanů. Papen byl osvobozen.⁴⁹

Hans Fritzsche, vedoucí rozhlasové propagandy, byl obžalován podle prvního, třetího a čtvrtého bodu obžaloby. Ukázalo se, že se jedná o nedůležitou osobu, a tak byl nakonec třemi hlasy proti jednomu osvobozen.⁵⁰

Osvobození se ale neradovali dlouho. Německá civilní správa oznámila, že je bude soudit za zradu na německém národě. Norimberská policie obklíčila justiční palác s úmyslem okamžitého zatknutí, jakmile osvobození vyjdou z budovy. Po vynesení osvobozujících rozsudků zůstali pánové Schacht, Fritzsche a Papen ještě tři dny na vlastní žádost ve vězení. Báli se německého národa. Když se nakonec odvážili vyjít ven z vězení, byli ihned zatčeni.⁵¹ V případě Schachta jej soud odsoudil na základně denacifikačních

⁴⁵ Tamtéž, s. 593.

⁴⁶ Tamtéž, s. 594.

⁴⁷ Tamtéž, s. 595.

⁴⁸ Tamtéž, s. 596.

⁴⁹ Tamtéž, s. 597.

⁵⁰ Tamtéž, s. 598.

⁵¹ GILBERT, GUSTAVE MARK. *Norimberský deník*. 3. vydání. Praha: MLADÁ FRONTA, 1981, s. 439.

zákonů k osmi letům odnětí svobody. Dva roky svého trestu strávil v izolaci a následně byl v roce 1948 propuštěn.⁵²

Stíhání proti Gustavu Kruppovi bylo z důvodů vysokého věku a špatného zdravotního stavu zastaveno.⁵³

V noci z 15. na 16. října 1946 měly proběhnout popravky.⁵⁴ Göring se v noci před plánovanými popravami svým skutkem připojil k Hitlerovi, Himmlerovi, Goebbelsovi a Leyovi (ten spáchal sebevraždu ještě před začátek hlavního přelíčení).⁵⁵ Pravděpodobně neunesl tíhu svého svědomí a také nesouhlasil s rozsudkem smrti oběšením (jako voják upřednostňoval smrt zastřelením). Den před vykonáním rozsudků byl nalezen ve své cele mrtev.⁵⁶ Ostatní odsouzení byli ráno 16. října oběšeni podle plánu.⁵⁷

Devět měsíců po vynesení rozsudků byli vězni z norimberského vězení převezeni do věznic ve Spandau. Zde panoval regulovaný režim, při kterém se ve strážné službě střídali (vždy po měsíci) Američané, Britové, Francouzi a Sověti.⁵⁸

⁵² IRVING, David. *Norimberk: Poslední bitva*. 1. Praha: Grafoprint-Neubert, 1997, s. 229.

⁵³ HEYDECKER, Joe J. a Johannes LEEB. *Norimberský proces*. Praha: Ikar, 2007, s. 144.

⁵⁴ Tamtéž, s. 599.

⁵⁵ GILBERT, GUSTAVE MARK. *Norimberský deník*. 3. vydání. MLADÁ FRONTA, 1981, s. 440.

⁵⁶ IRVING, David. *Norimberk: Poslední bitva*. 1. Praha: Grafoprint-Neubert, 1997, s. 240-242.

⁵⁷ OVERY, R. J. *Výsledky: nacistická elita v roce 1945 v rukou spojenců*. Praha: BB art, 2004, s. 195.

⁵⁸ HEYDECKER, Joe J. a Johannes LEEB. *Norimberský proces*. Praha: Ikar, 2007, s. 617.

3 Následné norimberské procesy

Následné norimberské procesy byly plně v jurisdikci Spojených států. V rámci těchto procesů byli souzeni ti představitelé Třetí říše, kteří nepatřili k úplně špičce nacistického Německa.⁵⁹

3. 1 Lékařský proces

Tento proces se konal mezi 9. prosincem 1946 a 20. srpnem 1947. Obviněno bylo celkem 23 lékařů ze zločinů proti lidskosti. Mezi obžalovanými byl Hitlerův osobní lékař, generálmajor SS Karl Brandt. Tento muž měl nejvyšší lékařské postavení v celé říši a do jeho kompetencí spadaly veškeré vojenské a civilní lékařské služby. Mezi další obžalované patřil hlavní armádní lékař Sigfried Handloser, náčelník lékařské služby Luftwaffe Oscar Schöder a hlavní chirurg SS a prezident Německého červeného kříže Karl Gebhardt. Dle obžaloby tito muži, spolu se svými podřízenými, prováděli kruté experimenty na vojenských zajatcích a vězňích z koncentračních táborů. Jejich oběti byly například vystavovány účinkům vysokých výšek, podrobovány nucené sterilizaci nebo záměrné infekci tyfem a malárií. Tento soud prokázal, že se na genocidě Židů a ostatních nežádoucích osob vědomě podílela i německá lékařská profese.⁶⁰ Během sedmi měsíců bylo vyslechnuto na 85 svědků. Nakonec byla prokázána vina šestnácti ze třiatvaceti obviněných. K trestu smrti oběšením bylo odsouzeno sedm obžalovaných. Dále padlo devět trestů odnětí svobody v trvání od deseti let až k doživotí. Sedm obviněných bylo osvobozeno. Místem poprav se stala věznice v Landsbergu.⁶¹

3. 2 Proces s Milchem

Proces s Erhardem Milchem probíhal od 2. ledna do 16. dubna 1947. Bývalý německý polní maršál Luftwafe byl obžalován z vražd, účasti na lékařských experimentech a krutého zacházení s válečnými zajatci. Soud prokázal jeho vinu a odsoudil ho k doživotnímu vězení.

⁵⁹ *Norimberský proces I: Sborník materiálů*. Praha: Orbis, 1953, s. 14.

⁶⁰ ROLAND, Paul. *Norimberské procesy: Nacisté a jejich zločiny proti lidskosti*. 1. Praha: Columbus holdings, spol., 2014, s. 191.

⁶¹ Tamtéž, s. 192.

3. 3 Proces se soudci

Proces se soudci probíhal od 5. března do 4. prosince 1947. Bylo obžalováno devět členů říšského ministerstva spravedlnosti a sedm příslušníků lidových a zvláštních soudů. Soud je obvinil ze zneužívání soudní moci k páchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.⁶² Obžalovaní v průběhu tohoto soudu tvrdili, že pokud by odmítli postupovat podle nacistických zákonů, byl by ohrožen jejich život. Tato obhajoba nebyla brána v úvahu. Soud nakonec usvědčil deset obžalovaných. Čtyři byli zproštěni viny, jeden z obžalovaných byl osvobozen a jeden zemřel ještě před vynesemím rozsudku.⁶³

3. 4 Proces WVHA

Tento proces se konal od 8. dubna do 3. listopadu 1947. Obžalováno bylo celkem 18 představitelů ekonomického a administrativního úřadu SS (WVHA). Soud je obvinil ze zločinů týkajících se výstavby a vedení koncentračních táborů v Německu a v okupovaných zemích. Tento úřad též profitoval ze zisků z dolů, lomů a cihelen, ve kterých byli donuceni pracovat vězni, a z organizovaného rabování osobního majetku Židů poslaných do koncentračních táborů. Celkem byly vyneseny čtyři rozsudky smrti. Tři rozsudky byly změněny na tresty vězení, pouze v případě generálporučíka SS Oswalda Pohla zůstal trest smrti platný. Dále padly tři doživotní tresty a tři obžalovaní byli propuštěni na svobodu. Zbytek obžalovaných dostal několikaleté tresty odnětí svobody.⁶⁴

3. 5 Proces s koncernem Flick

Tento soudní proces probíhal od 19. dubna do 22. prosince 1947. Obžalováno bylo šest členů sdružení průmyslových koncernů Frick. Soud je obvinil z využívání otrocké práce válečných zajatců, deportace osob z okupovaných zemí na práci v Německu a z arizace židovských podniků. Tři obžalovaní byli usvědčeni a posláni do vězení. Zbytek obžalovaných byl soudem osvobozen.

3. 6 Případ rukojmích

Během tohoto procesu konajícího se od 15. července do 19. února 1948 bylo obžalováno dvanáct německých důstojníků. Soud je obvinil z vraždění civilistů na území Albánie, Řecka a Jugoslávie. Osm obžalovaných bylo odsouzeno k dlouholetým trestům

⁶² Tamtéž, s. 193.

⁶³ Tamtéž, s. 194.

⁶⁴ Tamtéž, s. 195.

odnětí svobody, dva byli zproštěni viny v plném rozsahu. Poslední dva obvinění spáchali sebevraždu před tím, než byl vynesena rozsudek soudu.⁶⁵

3. 7 Proces s IG Farben

Tento soudní proces se konal mezi 27. srpnem a 30. červencem 1948. Bylo obžalováno čtyřicet zaměstnanců IG Farben. Soud je obvinil z krádeže soukromého majetku na Němci obsazených územích a z využívání otrocké práce. Deset obžalovaných bylo osvobozeno. Zbytek obviněných byl usvědčen. Soud jim ovšem uložil relativně mírné rozsudky odnětí svobody.

3. 8 Proces s Einsatzgruppen

Proces s mobilními jednotkami Einsatzgruppen trval od 29. září 1947 do 9. dubna 1948. Tyto jednotky působily na východní frontě a jejich úkolem byla likvidace Židů a ostatních nežádoucích obyvatel. Obviněno bylo čtyřicet vyšších důstojníků. Čtrnáct obžalovaných tribunál odsoudil k trestu smrti oběšením a dva další byli odsouzeni k doživotnímu vězení. Padlo i pět rozsudků k odnětí svobody v rozmezí od deseti do dvaceti let. Nikdo z obžalovaných nebyl osvobozen.⁶⁶

3. 9 Proces s RuSHA

Soud se čtrnácti představiteli Rasového a osidlovacího úřadu a Úřadu pro posilování německví se konal od 29. října 1947 až do 10. března 1948. Obžalováni byli souzeni ze zločinů proti lidskosti, mučení a vraždění cizích státních příslušníků. Třináct obžalovaných bylo odsouzeno k několikaletým trestům odnětí svobody. Jeden obžalovaný byl propuštěn na svobodu.

3. 10 Proces s Kruppem

Během tohoto procesu bylo obviněno dvanáct ředitelů a výše postavených zaměstnanců Kruppových závodů. Všichni včetně Alfreda Kruppa, syna Gustava Kruppa, byli obviněni z válečných zločinů a zotročování. Jedenáct z nich bylo odsouzeno k odnětí svobody v rozmezí od třech do dvanácti let. Jeden obžalovaný byl osvobozen. Soud probíhal od 8. prosince 1947 až do 31. července 1948.⁶⁷

⁶⁵ Tamtéž, s. 197.

⁶⁶ Tamtéž, s. 199.

⁶⁷ Tamtéž, s. 200.

3. 11 Proces s nejvyšším velením

Tento proces se konal od 30. prosince 1947 do 28. října 1948. Mezi obviněné patřili vysoce postavení generálové Wehrmachtu, členové nejvyššího velení (OKW). Soud je obvinil z plánování krutých zvěrstev a účasti na nich. Ze čtrnácti obviněných byli dva zproštěni viny.

3. 12 Proces s ministry

Soudní proces s ministry trval od 6. ledna 1948 do 13. dubna 1949. Bylo obžalováno jednadvacet členů nacistické správy. Soud je obvinil z porušování mezinárodních smluv a z páchání zločinů proti lidskosti. Devatenácti obžalovaným byl udělen trest odnětí svobody v rozmezí od čtyř do pětadvaceti let. Dva obvinění byli zproštěni viny.⁶⁸

⁶⁸ Tamtéž, s. 201.

4 Mediální obraz a prezentace Norimberských procesů v letech 1945-1949

4. 1. Tištěná média v obnoveném Československu

V poválečném období byl zřízen nový rámec upravující fungování médií. Jeho základním rysem bylo směřování k relativně vysoké míře kontroly tisku a také k novému pojetí řízení tisku. Nově bylo zřízeno i ministerstvo informací, které mělo pod kontrolou oblast periodického a neperiodického tisku, kinematografie a rozhlasového vysílání.⁶⁹ V říjnu 1945 byla ministrem informací Václavem Kopeckým vydána vyhláška o přechodném omezení vydávání periodických novin. Od prosince 1945 tedy mohla vycházet jen ta periodika, která schválí ministerstvo informací.⁷⁰ Tímto krokem dostalo ministerstvo informací velkou rozhodující moc. Mohlo určovat, které listy budou moci být vydávány a které ne. V případě, že bylo podáno více žádostí o vydávání časopisů se stejným zaměřením v rámci jednoho oboru, mohl vycházet pouze jeden z nich.⁷¹

Po skončení války se ve struktuře periodického tisku udály změny, které se projevovaly zrušením či přejmenováním titulů legálně vycházejících během války. Obnovovaly se listy, které byly za protektorátu zakázané, a též se zakládala periodika nová. V květnu 1945 byla ministerstvem informací vydána vyhláška, podle které bylo zastaveno vydávání veškerých periodik. Výjimku tvořily deníky vydávané stranami Národní fronty.⁷² Zanikl tak tisk zakázaných politických stran, bulvární tisk apod.⁷³ Zároveň byly obnovené některé tituly, které za protektorátu nesměly vycházet. Listy, které vycházely za protektorátu, musely změnit svůj název.⁷⁴

Média byla do politické situace zapojována mnoha způsoby. Zejména se jednalo o společenskou instituci, kterou je možné podřídit vlastním zájmům pomocí zákonů, rozhodnutími ministerstva informací, kontrolami a řízením. Politické strany po válce již neuplatňovaly cenzuru tisku. Její roli nahradilo právě ministerstvo informací.⁷⁵ Jedním

⁶⁹ JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Petr BEDNAŘÍK. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. Praha: Grada, 2011, s. 227.

⁷⁰ Tamtéž, s. 229.

⁷¹ Tamtéž, s. 230.

⁷² Tamtéž, s. 232.

⁷³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. Praha: portál, 2010, s. 115.

⁷⁴ Tamtéž, s. 116.

⁷⁵ JIRÁK, Jan, Jiráková, Barbara KÖPPLOVÁ a Petr BEDNAŘÍK. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. Praha: Grada, 2011, s. 240.

z nejdůležitějších nástrojů řízení médií a také hlavním důvodem pro přeregistraci tištěných médií se stalo rozdělování papíru, kterého byl nedostatek.⁷⁶

Jedním z hlavních úkolů KSČ na své cestě k moci bylo ovládnutí veřejného mínění. Veškerým prostředkům veřejné komunikace byla přisouzena propagandistická role. Bylo potřeba vytvořit podmínky pro to, aby mohla být média a jejich produkce kontrolována. Prostřednictvím veřejné komunikace měla být veřejnost vychovávána.

Komise Svazu českých novinářů vypracovala směrnice, podle které bylo povinností novináře bojovat za mír a zvyšovat svou ideologickou úroveň. Základním materiálem pro Svaz českých novinářů byly závěry sjezdu KSČ. První celostátní sjezd československých novinářů se konal 24. října 1948. Zde se projevilo velké úsilí o naplnění role médií jakožto nástroje propagandy. Žurnalistika měla vycházet ze sociálních zásad. Jakékoli jiné pojetí žurnalistiky mělo být potlačeno.⁷⁷

Jedním z hlavních záměrů tisku bylo zamezení získávání jakýchkoli jiných informací než těch, které šířila oficiální média. Ta byla pod kontrolou státních orgánů. Z tohoto důvodu byly vypracované seznamy nežádoucího tisku a titulů z dovozu. Úkolem médií bylo utváření souhlasného postoje obyvatel k politice vlády a zároveň bránit šíření nevhodných názorů.⁷⁸

4. 2 Svobodné noviny/Lidové noviny

Svobodné noviny mluvily o hlavním norimberském procesu jako o jedinečném. „*Trestní řízení, které se zahajuje, je jedinečným řízením v dějinách trestního práva a je důležité pro veškeré lidstvo.*“⁷⁹ Zdůrazňují, že v první řadě je zde souzen nacismus jako celek.⁸⁰ Jaroslav Kolařík ve svém článku píše, že ještě nikdy na světě nebyl žádný vůdce souzen mezinárodním soudem z důvodu rozpoutání války. Říká, že „*jde koneckonců o to, aby bylo soudem vysloveno, že nedbat smluvních závazků mezi státy je stejně trestné, jako nedbat smluvních závazků mezi obyčejnými lidmi.*“ Zde očividně naráží na porušení Versailleské smlouvy. Skrz vytištěný článek předkládá svůj názor, ve kterém tvrdí, že napříč všemi národy musí být jednou pro vždy svržena myšlenka nadřazenosti jednoho

⁷⁶ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. Praha: Portál, 2010, s. 116.

⁷⁷ JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Petr BEDNAŘÍK. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. Praha: Grada, 2011, s. 253.

⁷⁸ Tamtéž, s. 256.

⁷⁹ *Norimberský proces zahájen*, Svobodné noviny 1/153, 21.11.1945, s. 2.

⁸⁰ *Soud s nacistickými vůdci*, Svobodné noviny 1/154, 22.11.1945, s. 1.

národa nad druhým.⁸¹ Ernst Watkins vidí v norimberském procesu pokus, který má zabránit vůdci jakéhokoli národa uplatňovat útočnou politiku. V norimberském procesu vidí praktické provádění humanity a čtenáři jej předvádí jako věc politickou a mravní. Dle jeho slov zde nejsou vinni jen nacisté, ale i německý národ.⁸²

Svobodné noviny se držely relativně při zemi, co se týče citového zabarvení slov, které používaly ve spojení s osobnostmi obžalovaných. Neubránily se vlastnímu hodnocení obžalovaných, nicméně bylo vždy shovívavé. Autoři článků mluvili o obžalovaných jako o „*zlomených a bezvýznamných bytostech*“.⁸³

Věc, ve které si autoři článků Svobodných novin kritiku nedokázali odpustit, je téma koncentračních táborů. Tyto továrny na smrt sarkasticky nazývali jako „*vymoženosti nacistického režimu*“.⁸⁴ Dokumentární filmové snímky, které posloužily jako důkazní materiál proti obžalovaným, jasně ukázaly, jakým způsobem si nacisté zajišťovali cestu k moci a jakým způsobem svou moc využívali.⁸⁵ „*Sotva kdo věř, že takto neuvěřitelné zločiny proti lidské bytosti mohou být ještě předstiženy*“.⁸⁶ Autor článku dokládal svému čtenáři i popis toho, jak obžalovaní na promítání filmů reagovali. Schacht odvracel obličej a Göring si držel hlavu v rukou nebo sklápěl oči.⁸⁷

Také při výslechu generálmajora Ohlendorfa vyšlo najevo, že on sám je zodpovědný za smrt asi devadesáti tisíců Židů na území Sovětského svazu. Jedním z vražedných nástrojů byly pojízdní plynové komory. Když mu byla položena otázka, kolik lidí touto cestou zemřelo, odpověděl, že jen několik set. V tomto případě autor článku neskrýval svůj úžas. „*Několik set povražděných, to je pro Ohlendorfa jen velmi málo!*“⁸⁸

Stejně, jako tomu bylo u soudu, i Svobodné noviny daly prostor každému z obžalovaných. Zaobíraly se jejich charakteristikou a nebyly vynechány ani skutky, kterých se dopustili během války. Pro celistvost profilu obviněného byla pro čtenáře

⁸¹ Jaroslav Kolařík, *Zločin proti míru*, Svobodné noviny 1/162, 1.12.1945, s. 1.

⁸² Ernest Watkins, *Před zatažením opony*, Svobodné noviny 2/190, 20.8.1946, s. 1.

⁸³ *Norimberský proces zahájen*, Svobodné noviny 1/153, 21.11.1945, s. 2.

⁸⁴ *Doklady nacistické hrůzovlády*, Svobodné noviny 1/171, 15.12.1945, s. 1.

⁸⁵ *Nacisté chtěli zotročit Evropu*, Svobodné noviny 1/171, 13.12.1945, s. 1.

⁸⁶ *Ďábelské zločiny nacistů*, Svobodné noviny 2/43, 20.2.1946, s. 2.

⁸⁷ *Němci vraždili hromadně zajatce*, Svobodné noviny 1/162, 1.12.1945, s. 1.

⁸⁸ *Neuvěřitelné zločiny nacistů*, Svobodné noviny 2/4, 5.1.1946, s. 2.

shrnutá i obžaloba. Admirál Dönitz byl deníkem nazván jako „*věrný sluha nacismu*“⁸⁹, Ribbentrop byl nazván „*velitelem drancovatelů*“⁹⁰ a Göring „*nacistou č. 2*“⁹¹ či „*nepolepšitelným nacistou*“.⁹²

Svobodné slovo dalo asi nejvíce prostoru právě Göringovi. Autor článku jeho řeč u soudu ohodnotil jako řeč propagační. Měl pocit, že je jeho povinností nacismus před světem ospravedlnit. To, jakým způsobem se nacisté dostali k moci, hodnotil Göring jako způsob legální a v souladu s ústavou.⁹³ Autor tvrdí, že „*poslouchat Göringa, znamená téměř věřit tomu, že k válce vůbec nedošlo.*“⁹⁴

Během procesu s hlavními válečnými zločinci se velmi spekulovalo o výši trestů a také, jakým způsobem budou vykonávány popravy. V prosinci roku 1945 se ve Svobodných novinách objevila informace, že by popravy mohly proběhnout „pomocí“ plynových komor. Tento způsob poprav, který byl legální ve Spojených státech, byl navržen jako nejlepší prostředek k zachování těl pro případnou pitvu.⁹⁵ Nakonec se soud rozhodl, že rozsudky smrti budou vykonány oběšením.

Rozsudky zveřejněné 2. října 1946 přinášely informace o výši trestů pro obžalované. Svobodné noviny se opět každému odsouzenému věnovaly zvlášť. Byly zde uvedeny trestné činy, kterých se odsouzený dopustil a odůvodnění rozsudku. Nedílnou součástí byly i zachycené reakce obžalovaných.⁹⁶

Když byla spravedlnost vykonána, Svobodné noviny přišly s detailním popisem probíhajících poprav – v jakém pořadí šli obžalovaní na smrt a jaká byla jejich poslední slova. Vyvstala otázka, co se asi stane s mrtvými těly. Podle spekulací měla být mrtvá těla popravených nacistů odvezena zvláštním armádním vozidlem do přístavního města, následně vyvezena na moře a tajně pohřbena.⁹⁷

⁸⁹ *Admirál Dönitz – věrný sluha nacismu*, Svobodné noviny 2/12, 15.1.1946, s. 2.

⁹⁰ *Ribbentrop velitelem drancovatelů*, Svobodné noviny 2/45, 22.2.1946, s. 2.

⁹¹ *Nacista č. 2 hájí své hnutí*, Svobodné noviny 2/63, 15.3.1946, s. 2.

⁹² *Nepolepšitelný nacist*, Svobodné noviny 2/67, 20.3.1946, s. 2.

⁹³ *Nacista č. 2 hájí své hnutí*, Svobodné noviny 2/63, 15.3.1946, s. 2.

⁹⁴ *Nepolepšitelný nacist*, Svobodné noviny 2/67, 20.3.1946, s. 2.

⁹⁵ *Jak skončí nacističtí předáci*, Svobodné noviny 1/171, 13.12.1945, s. 1.

⁹⁶ *V Norimberku vyneseny rozsudky*, Svobodné noviny 2/226, 1.10.1945, s. 1.

⁹⁷ *Právo bylo vykonáno*, Svobodné noviny, 2/239, 17.10.1946, s. 1.

Předmětem velké pozornosti se stala i Göringova sebevražda uskutečněná pár hodin před tím, než měly popravy všech odsouzených začít.⁹⁸ Veškeré články, které na toto téma vyšly, byly velmi detailní a plné konspirací, kde mohl polní maršál ampulku s kyanidem draselným schovat a jak se k ní vůbec dostal.⁹⁹

V den poprav byl ve Svobodných novinách vydán článek, který přibližoval obžalované z jiné perspektivy. Jedná se o vzpomínky na setkání s hlavními obžalovanými. Göring svým zjevem rozhodně nadčlověka nepřipomínal. Duševně se ovšem jednalo o neobyčejného člověka. Dle popisu se jednalo o velmi inteligentního jedince, který si nikdy neodporoval. Jedinou jeho slabostí byla velká marnivost.¹⁰⁰ Ribbentrop byl díky své ubohosti přirovnáván ke kryse v pasti. Dokonce i jeho hlas byl přirovnáván k naříkání. Nedokázal skrývat to, jak ho celá věc zlomila. Říkalo se, že jeho pravá tvář byla odhalena až v Norimberku. Jeho dřívější sebevědomé a nebojácné já bylo falešné.¹⁰¹

První informace o tom, že by měly procesy s válečnými zločinci pokračovat i po ukončení hlavního procesu s válečnými zločinci, se ve Svobodných novinách objevila v srpnu 1946.¹⁰²

Svobodné noviny, stejně jako ostatní periodika, se těmito procesy zabývaly jen málo. Pokaždé přinášely pouze základní informace o některých procesech a dále se jimi nezabývaly.

Prvním procesem, který se odehrával v Norimberku po skončení hlavního procesu s předními nacistickými pohlaváry, byl proces s nacistickými lékaři. Noviny přinášely informace o hrozných pokusech s lidmi, které vykonávali němečtí lékaři.¹⁰³ Po vynesení rozsudku byly v článku uvedeny pouze stručné informace o vynesených rozsudcích.¹⁰⁴

Proces s I. G. Farben byl dalším z mála procesů, kterými se Svobodné noviny zabývaly. I v tomto případě jen krátce autor článku uvedl čtenáře do děje.¹⁰⁵ Ani proces

⁹⁸ *Göring přece unkl šibenici*, Svobodné noviny 2/239, 17.10.1945, s. 1.

⁹⁹ *Vyšetřování v Norimberku*, Svobodné noviny 2/240, 18.10.1945, s. 3.

¹⁰⁰ Joseph Maier– S. Jarri, *Tohle byli ti nadlidé*, Svobodné noviny 2/233, 10.10.1946, s. 4.

¹⁰¹ Joseph Maier– S. Jarri, *Tohle byli ti nadlidé*, Svobodné noviny 2/236, 13.10.1946, s. 3.

¹⁰² *Druhý Norimberk připraven*, Svobodné noviny 2/186, 15.8.1946, s. 2.

¹⁰³ *Ukrutnosti německých lékařů*, Svobodné noviny 2/287, 14.12.1946, s. 3.

¹⁰⁴ *Závěr zneužití lékařské vědy*, Svobodné slovo 3/194, 21.8.1947, s. 3.

¹⁰⁵ *I.G. Farben přicházejí před soud*, Svobodné noviny 3/201, 29.8.1947, s. 2.

s Alfredem Kruppem a s dalšími jedenácti obžalovanými si nevysloužil moc velkou publicitu. Autor článku opět přinesl jen základní informace o obžalovaných a obžalobě, které nikterak nekomentoval.¹⁰⁶ Stejný postup byl uplatněn i v případě procesu s nacistickými generály. Byly uvedeny pouze strohé informace o rozsudcích, které byly soudem uděleny generálům obviněných z válečných zločinů v Norsku a balkánských zemích. Ani zde nebyl čtenáři poskytnut jakýkoli komentář autora.¹⁰⁷

4.3 Svobodné slovo

Deník Svobodné slovo informoval čtenáře velmi podrobně a věcně o věcech, které se v Norimberku děly. V používání výrazů na adresu obžalovaných bylo Svobodné slovo daleko odvážnější než Svobodné noviny. Nicméně ve struktuře svých článků postupovalo podobně. Nechyběly charakteristiky obžalovaných či podrobný vhled do spáchaných zločinů. Spekulace se v tomto periodiku objevovaly jen zřídka.

Svobodné slovo vidělo význam norimberských procesů v tom, že pokud chce někdo rozpoutat válku a pronásledovat národy, bude souzen a odsouzen.¹⁰⁸ Na stranách tohoto periodika se nerozebíral jen norimberský proces. Deník ubíral svou pozornost i k otázce Německa a německého národa. Autor článku zastává názor, že kdyby to bylo jen trochu možné, Němci by zcela jistě postavili svému vůdci, Adolfu Hitlerovi, pomník. *„Neboť tento národ je ve všech svých složkách až do dřené duše zkažen sobectvím, panovačností, závistí, nenávistí i nezkrotným vztekem.“*¹⁰⁹ Hitler byl označován jako *„bývalý nedostudovaný kvintán reálky, potulný čalouník a lakýrník“*. Podle autora tento soud s válečnými zločinci nebude pro Němce nic znamenat a nevezmou si z něj žádné ponaučení. Německý národ se utápí ve zkaženosti a lhostejnosti. Z těchto řádek dýchá na čtenáře nenávist a opovržení. Čtenář je nabádán k nenávisti jak Adolfa Hitlera, tak i německého lidu. Podle autora se velká historická cena tohoto procesu skrývá v tom, že bude promlouvat svědomí celého světa a jeho jménem bude též soudit. Vyjadřuje názor, že se v rámci procesu musí mluvit nejenom o válečných zločincích jako je Göring, ale hlavně o Hitlerovi. Musí se o něm jednat jako o obžalovaném, třeba i v jeho

¹⁰⁶ *Další váleční zločinci před soudem*, Svobodné noviny 3/257, 5.11.1947, s. 3.

¹⁰⁷ *Rozsudek nad nacistickými generály*, Svobodné noviny 4/43, 20.2.1948, s. 3.

¹⁰⁸ *Hitlerova vláda před soud*, Svobodné slovo 1/136, 20.10.1945, s. 1.

¹⁰⁹ *Co s Hitlerem*, Svobodné slovo 1/162, 20.11.1945, s. 1.

nepřítomnosti. Je to nutné pro uklidnění svědomí světa a hlavně proto, aby svůj podíl viny v budoucnu pochopil i německý lid.¹¹⁰

Prakticky stejný názor zastával i Ivan Suk. Podle něj nejsou v Norimberku souzeni jen váleční zločinci, ale jejich činy a činy celého Německa, které se touto válkou hořce zapsalo do světových dějin.¹¹¹ Tvrdí, že se v Norimberku probírají dějiny, a vštěpuje čtenáři svůj názor, že se nejedná o soud smrtelníků nad smrtelníky, nýbrž o soud věčnosti nad jedním úsekem století.¹¹²

Při zahájení procesu s hlavními válečnými zločinci byl Hans Fritsche označen jako „*kavárenský povaleč*“¹¹³. Göring byl označen jako největší zloděj uměleckých děl.¹¹⁴ Autoři článků se nebáli použít slova jako znásilnění či zaškrcení v souvislosti s obsazením Československé republiky, nebo anšlusu Rakouska.¹¹⁵

Ivan Herben hovoří o norimberském procesu jako o místě, kde „*se tvoří nové, spravedlivější a průkaznější mezinárodní právo, (...) které se chce prosadit v podobě oprátek.*“¹¹⁶ V tomto procesu je úkolem obžaloby prokázat, že obvinění jsou zločinci. Říká, že snad kromě většiny německého národa jsou o vině „*těchto lidských bestií, poznamenaných hákovým křížem*“¹¹⁷ všichni zcela přesvědčeni. Dále tvrdí, že zde nejde o pomstu ale o „*soud kulturního světa nad zvířecostí.*“¹¹⁸ O obžalovaných mluví jako o symbolech, jako o představitelích nenávisti, nadutosti a krutosti.¹¹⁹

Svobodné slovo se nebálo použití expresivních výrazů. Autor článku označuje Hermanna Göringa jako vyžilého zvrhlíka a požívače omamných jedů, který si celý den opírá bradu a nedává pozor, co se kolem něho děje. Pisatel článku zašel ještě dál při popisu Streichera, židobijce a vydavatele rasistického deníku Stürmer.¹²⁰ Udává: „*Na jeho slizkém a oplzlém obličejí je vidět, že tento někdejší velmož obcházel německé kriminály, zavíral se s židy nejvěhlasnějších německých jmen do cely a krvavě je týral –*

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Ivan Suk, *Soud dějin v Norimberku*, Svobodné slovo 1/195, 30.12.1945, s. 5.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ *Göring největším lupičem*, Svobodné slovo 2/18, 22.1.1946, s. 2.

¹¹⁵ Ivan Suk, *Soud dějin v Norimberku*, Svobodné slovo 1/195, 30.12.1945, s. 5.

¹¹⁶ Ivan Herben, *Poučení z Norimberka*, Svobodné slovo 2/39, 15.2.1946, s. 1.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Ivan Herben, *Žalujeme v Norimberku*, Svobodné slovo 2/42, 19.2.1946, s. 2.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Ivan Herben, *Žalujeme v Norimberku*, Svobodné slovo 2/43, 20.2.1946, s. 2.

a patrně se u toho pohlavně ukájel.“¹²¹ Přes veškerý odpor k výše zmíněným, autor článku shledává „*nejhnusnějším zjevem*“¹²² guvernéra Polska, Hanse Franka. Autor tvrdí, že se chová k soudu provokativně a neuctivě, možná až jako neposlušný školák. Čte si knihu pod lavicí, šeptá si se sousedy, pochechtává se a neposlouchá, o čem soud jedná.¹²³

Svobodné slovo také reagovalo na obavy světové veřejnosti, že přelíčení s válečnými zločinci je velmi zdouhavé. Připomíná tedy veřejnosti, že v Norimberku nejde jen o trest, ale především o objektivní zjištění viny, které potřebuje čas.¹²⁴

Když se před norimberským soudem začala projednávat otázka napadení Československa, Svobodné slovo informovalo své čtenáře o zločinných plánech, které chtělo Německo na našem území uskutečnit. Tyto plány byly předloženy soudu jako usvědčující důkazy. Článek obsahoval několik bodů z plánu útoku na Československo, tzv. Zeleného plánu.¹²⁵ Při dalším přelíčení bylo zahájeno citování článků Versailleské smlouvy, kterou Německo porušilo. Autor uvádí, že při uvádění těchto provinění se většina obžalovaných zločinců usmívala. Dönitz s Göringem údajně neprojeví ani špetku lítosti. Nejspíš chtěli všem ukázat, že s dnes již tak vzdálenými událostmi nemají nic společného.¹²⁶

Stejně jako u Svobodných novin proletěla informace o případných popravách odsouzených i Svobodným slovem. Je zde přiblížena spekulace, která říká svým čtenářům, že odsouzení skončí své životy podobným způsobem, jako jejich oběti. A to v plynové komoře. Pozůstatky válečných zločinců mají být podrobeny vědecké pitvě, která má zjistit příčiny jejich zločinných sklonů.¹²⁷

Když se obžaloba zabývala nacistickými zvěrstvy, důkazy, které předložila, byly naprosto usvědčujícím materiálem. Autor článku uvádí, že se jedná o zločiny, kterým není v celých dějinách lidstva rovno.¹²⁸

Svobodné slovo také informovalo své čtenáře o hrůzných Katyňských popravách. Na Göringovu žádost byl předvolán před soud bývalý plukovník Ahrens, který

¹²¹ Ivan Herben, *Žalujeme v Norimberku*, Svobodné slovo 2/43, 20.2.1946, s. 2.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ *Nacisté usvědčováni filmem*, Svobodné slovo 1/171, 30.11.1945, s. 1.

¹²⁵ *Přípravy k přepadení Československa*, Svobodné slovo 1/174, 4.12.1945, s. 3.

¹²⁶ *Nacistické úklady proti republice*, Svobodné slovo 1/176, 6.12.1945, s. 3.

¹²⁷ *Göring a společníci skončí v plynové komoře*, Svobodné slovo 1/182, 13.12.1945, s. 2.

¹²⁸ *Šest milionů židů vyhubeno*, Svobodné slovo 1/184, 15.12.1945, s. 1.

„svalovat“¹²⁹ odpovědnost za tento čin na Rudou armádu. Tribunál ovšem vyslechl i další výpovědi, jejichž účelem bylo „vyvrátit“ tuto domněnku. Nakonec Sověti dokazují, že se celý incident stal během tříleté okupace Polska Němci.¹³⁰ My dnes však víme, že pravda byla úplně jiná.

Po vynesení rozsudků nad válečnými zločinci, dalo Svobodné slovo prostor na svých stránkách k otištění zahraničních reakcí. Podle francouzského tisku bylo osvobození Papena a Schachta naprosto nepochopitelné. Obyvatelé Moskvy se zase netajili zklamáním nad tím, že nebyli všichni obžalovaní odsouzeni k trestu smrti.¹³¹ Svobodné slovo se k vyneseným rozsudkům příliš nevyjadřovalo a čtenářům je představilo v nekritické formě.¹³² Samozřejmě byly otisknuté i reakce obžalovaných, ovšem bez jakékoli kritiky.¹³³ Ivan Suk ve své úvaze uvedl, že „*dosah norimberského verdiktu netkví v jeho přísnošti, to je nutno jasně si uvědomit, ale v jeho dosahu pro doby příští.*“¹³⁴ Usoudil, že norimberský verdikt znamená pro Německo morální pohromu.¹³⁵

Když byly vykonány rozsudky nad obžalovanými zločinci, přineslo Svobodné slovo informace z průběhu poprav s detailním popisem posledních slov obžalovaných jdoucích na smrt. Autor se snažil vystihnout drama, které se v noci z 15. na 16. října odehrávalo v norimberské věznici.¹³⁶ „*V žalostném defilé úředně vstupovali na místo poprav, jako dříve kráčeli na řečnické tribuny, avšak svědkem jejich hlubokého pádu a provedení díla odplaty bylo pouze několik osob.*“¹³⁷

Samozřejmě nemohla chybět zpráva o sebevraždě Göringa. Svobodné slovo si tak nenechalo ujít možnost nazvat jej „zbabělcem.“¹³⁸ Byla uvedena i informace, ve které Göringova žena popírá jakoukoli spojitost s tím, že by mu onu ampulku s jedem donesla právě ona.¹³⁹ Podobné spekulace, co se stane s mrtvými těly válečných zločinců, vyvstaly i v případě Svobodného slova. Zazněly zde také informace, podle kterých budou ostatky

¹²⁹ *V Norimberku se jednalo o Katynu*, Svobodné slovo 2/149, 2.7.1946, s. 2.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ *Ohlas norimberského rozsudku*, Svobodné slovo 2/226, 3.10.1946, s. 2.

¹³² *Dvanáct rozsudků smrti v Norimberku*, Svobodné slovo 2/225, 2.10.1946, s. 1.

¹³³ *Jak rozsudek přijali*, Svobodné slovo 2/225, 2.10.1946, s. 1.

¹³⁴ Ivan Suk, *Největší proces v dějinách*, Svobodné slovo 2/225, 2.10.1946, s. 1.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ *Ortel nad nacistickými zločinci vykonán*, Svobodné slovo 2/238, 17.10.1946, s. 1.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Tamtéž.

popravených odvezeny armádním vozidlem do přístavního města a následně vyvezeny na moře.¹⁴⁰

Stejně jako Svobodné noviny ani Svobodné slovo se o následné norimberské procesy moc nezajímalo. Pokud už o nějakém podávalo informace, jednalo se pouze o strohé a základní informace udávající jména souzených, čím se provinili¹⁴¹ a následné výše jejich trestů.¹⁴²

Koncern I.G. Farben autor článku představil jako „*velmoc v klínu velmoci, mocnější a nebezpečnější, záluďnější a zasahující dál než sama říše.*“¹⁴³ Cílem této společnosti bylo, jak uvádí deník, získání průmyslových závodů po celém světě.¹⁴⁴ V souvislosti s tímto procesem Svobodné slovo osočuje Západní velmoci z vyzbrojování Německa, namísto jeho odzbrojování. Soud osvobodil deset obžalovaných. Deník otiskl reakci Moskevského rozhlasu nad rozsudky s vedoucími činiteli I. G. Farben: „*Opět jedna skupina válečných zločinců byla osvobozena.*“¹⁴⁵ Autor Svobodného slova se s tímto názorem ztotožňuje.¹⁴⁶

4. 4 Rudé právo

Z interpretace událostí, které se děly před norimberským tribunálem, lze velmi snadno vyčíst čirou nenávist a zaujatost vůči obžalovaným válečným zločincům. Rudé právo si hned od začátku nebralo servítky a nebálo se podávat informace o probíhajícím soudu ze své perspektivy.

Podle autora článku se jednalo o „*nesmírně důležitý soud, který se poprvé v dějinách snaží dokázat zločin útočné války proti všemu lidstvu (...).*“¹⁴⁷ Obžalované popisuje jako ošuntělé a strachu plné vrahy, kteří se teď musí zodpovídat za životy lidí „*utracených*“¹⁴⁸ během války na bojištích a v koncentračních táborech.¹⁴⁹

Některým obžalovaným se Rudé právo věnovalo více než ostatním válečným zločincům. Hessova ztráta paměti a její následné obnovení se stal jedním z ústředních

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ *Němečtí lékaři před soud*, Svobodné slovo 2/246, 26.10.1946, s. 2.

¹⁴² *Nacističtí lékaři odsouzeni*, Svobodné slovo 3/193, 20.8.1947, s. 3.

¹⁴³ *Proces s I.G. Farben*, Svobodné slovo 3/201, 29.8. 1947, s. 1.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ *I. G. Farben v záměrech Západu*, Svobodné slovo 4/177, 1.8.1948, s. 1.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ *Zahájení norimberského procesu*, Rudé právo 166, 21.11.1945, s. 1.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

motivů tohoto periodika. „*Jak je vidět hitlerovští „nadlidé“ jsou ochotni k sebe nedůstojnější komedii, jen aby zachránili svou všemi zločiny poznamenanou špinavou kůži.*“¹⁵⁰ Autoři článků jej velmi často přirovnávali k bláznu. Göring byl nazván „*lupičem a vrahem*“¹⁵¹, dokonce „*arcivrahem*“.¹⁵²

V prosinci 1945 byl v norimberské soudní síni průkazní materiál obžaloby předložen ve formě dokumentárního filmu. Film představuje okamžiky protižidovských štvanic, pálení knih či shromažďování mládeže a nacistické strany v Norimberku v čele s Adolfem Hitlerem.¹⁵³ „*Když hudba doprovázející pochod nacistů vyhrávala, Hess klapal nohama do taktu, vypjal prsa. Mistry dokonce tiše aplaudoval. Oči Ribbentropovy se za filmu naplnily slzami.*“¹⁵⁴ Göring dokázal udržet své emoce na uzdě. Prohodil snad jen poznámku, že teď se obžalobě podařilo prokázat sílu nacistické strany.¹⁵⁵

Na čtenáře určitě zapůsobil článek přinášející popis hrůz odehrávajících se v koncentračních táborech. Během procesu bylo soudu ukázáno několik hmatatelných důkazů, dosvědčujících nacistickou krutost, přímo z Buchenwaldu. Redaktor mluví o useknuté a vypreparované hlavě oběti, která byla použita jako dekorace, nebo o stínítkách lamp vyrobených z kusů potetované kůže zemřelých vězňů. Na spatřené důkazy reagoval následovně. „*Jak neskonale velkým se jeví zásah a vítězství Rudé armády, která nás zachránila z rukou vrahů před vyvražděním a zachránila nám život, o který usilovali němečtí fašisté!*“¹⁵⁶

Reportéři Rudého práva často spekovali o tom, co by čekalo český národ, kdyby válku vyhrál Hitler. Drželi se názoru, že nelze pochybovat o tom, že by byli Češi vyvražděni a vyhlazeni do posledního člověka. Uvažovalo se také, jakým způsobem by nacisté chtěli zničit český národ. Autor přináší možnosti zastřelení, koncentračních táborů, šibenice nebo třeba smrti hladem. Uvádí hororový scénář, ve kterém by byly děti vyrvány z náručí matek a následně poněmčeny.¹⁵⁷

Když byl před norimberským soudem projednáván útok na Československo, bylo Rudé právo přímo zahlceno zprávami o dokumentech, které byly předloženy jako důkazní

¹⁵⁰ *Norimberský proces*, Rudé právo 175, 1.12.1945, s. 2.

¹⁵¹ *Odhalí norimberský proces pozadí Mnichova?* Rudé právo 174, 1.12.1945, s. 2.

¹⁵² *Göring se ještě směje*, Rudé právo 181, 8.12.1945, s. 3.

¹⁵³ *Hess tleská a Ribbentrop pláče*, Rudé právo 183, 12.12.1945, s. 2.

¹⁵⁴ *Hess tleská a Ribbentrop pláče*, Rudé právo 183, 12.12.1945, s. 2.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ *Himmlerův a Frankův plán na vyvraždění českého národa*, Rudé právo 187, 16.12.1945, s. 2.

¹⁵⁷ *Češi měli být od Němců vyhlazeni*, Rudé právo 176, 2.12. 1945, s. 3.

materiál o plánovaném útoku a obsazení Československa. Aby čtenář věděl, jaké byly nacistické plány se Slovany, bylo zveřejněno Himmlerovo prohlášení z roku 1943. Zde otevřeně mluví o tom, že mu na nich záleží pouze do té doby, dokud jsou platní říši jako otroci. K tomu, aby už nikdy nemohlo dojít k sjednocení Čech a Slovenska, měli nacisté v plánu germanizovat Moravu. „Z tohoto zorného úhlu jeví se pomoc, kterou nám prokázala především Rudá armáda tím, že zničila Hitlera, jako jediná záchrana a spása našeho národa.“¹⁵⁸

Rudé právo na svých listech zveřejňovalo i karikatury s obžalovanými válečnými zločinci.¹⁵⁹ Na jednom obrázku jsou zveřejněna zkroucená těla dvou obžalovaných, kteří jsou k sobě srostlí hýžděmi. Obžalovaní si tedy nevidí do tváře a tudíž tvrdí, že se v životě neviděli. Zde autor Rudého práva odkazuje na bezpáteřnost obžalovaných.¹⁶⁰

V průběhu celého procesu byli autoři článků přesvědčeni o tom, že obžalovaní váleční zločinci budou svou vinu popírat a že za lživý a nepravý označí každý důkaz, který bude soudu předložen.¹⁶¹ Reportéři byli ale o jejich vině zcela přesvědčeni. „Jeden větší zločinec než druhý. Vina jejich je taká, že o rozsudku nemůže být pochyb. Bude to a musí býti jediné smrt.“¹⁶²

Když byly soudu předloženy důkazní materiály proti nacistickým organizacím SS, SA a SD, na obhajoby členů SS, že jen plnily rozkazy, redaktor reagoval slovy, že členové SS jednali na základě svého přesvědčení o panské rase vraždami a pleněním. Tuto organizaci označil za jakousi německou šlechtu. Odsuzuje myšlenku, že úkolem německých žen, bylo vychovávat z dětí budoucí vojáky. „Tak byly vychovávány oddíly vrahů od útlého věku.“¹⁶³ Příslušníci takovýchto organizací byli hodnoceni jako bezcitní a krvelační.¹⁶⁴

Když byly vyneseny rozsudky o osudech obžalovaných, Rudé právo bylo nespokojené, protože nebyli odsouzeni všichni obžalovaní váleční zločinci. Nesouhlasilo ani s osvobozujícím rozsudkem pro říšskou vládu, generální štáb a organizaci SA. „Rozsudek v Norimberku měl být výstražným příkladem a varováním pro rušitele míru a

¹⁵⁸ Himmlerův a Frankův plán na vyvraždění českého národa, Rudé právo 187, 16.12.1945, s. 2.

¹⁵⁹ Fašistický zvěřinec, Rudé právo 5, 6.1.1946, s. 3.

¹⁶⁰ Norimberská dvojčata, Rudé právo 4, 5.1.1946, s. 3.

¹⁶¹ Nacistické organizace prý neexistovaly, Rudé právo 1969, 24.11.1945, s. 2.

¹⁶² Odhalí norimberský proces pozadí Mnichova? Rudé právo 171, 27.11.1945, s. 1.

¹⁶³ Zločiny SA a SS před norimberským soudem, Rudé právo 190, 20.12.1945, s. 2.

¹⁶⁴ Tamtéž.

*jeho jasná a tvrdá řeč měla být mementem pro celou historii.*¹⁶⁵ V tomto procesu podle slov autora nemělo jít o pouhé zvažování jednotlivců, má v něm být jasně vysloveno stanovisko spojenců k fašismu. Podle Rudého práva jsou obavy ohledně výše trestů na místě. Osvobozující rozsudky, uvalení vazeb či prohlášení určitých organizací za nevinné naprosto neodpovídá skutečné míře jejich viny. „*Po tom, kolik důkazů bylo proti všem vyváznuvším vzneseno, (...), nelze připustit, že rozsudky nad nimi jsou spravedlivé.*“¹⁶⁶ Autor závěrem článku vyzývá k bdělosti. Podle něj není fašismus zcela vyhlazen, protože norimberský proces ukázal, že k tomu není dostatečná vůle.¹⁶⁷

Po vykonání rozsudků smrti informovalo Rudé právo o celém dění velmi stroze. V článku se autor zabýval i Göringovou sebevraždou. Tím, že Göring spáchal tento čin, zapomněl na své „důstojné chování“. V tomto článku je také zmíněna informace, že přelíčení s dalšími válečnými zločinci jsou připravena a brzy se uskuteční.¹⁶⁸

I Rudé právo po skončení hlavního přelíčení s válečnými zločinci přestalo detailně informovat své čtenáře o následných procesech v Norimberku. Články, které vycházely, byly spíš jen malé odstavěčky, které oko snadno přehlédne.

Když probíhal proces s Alfrédem Kruppem, autor článku jen lehce nastínil situaci a dodal, že mladý Krupp poslouchal obžalobu s velmi bledou tváří.¹⁶⁹ Byl původně obžalován i ze zločinu spiknutí, nakonec byl ovšem v této věci zproštěn obvinění pro nedostatek důkazů.¹⁷⁰

V momentě, kdy přišel na scénu proces s koncernem I.G. Farben, jej Rudé právo označilo jako frašku. Obžalovaní průmyslníci tvrdili, že byli rovněž oběťmi nacistů. Válečné zajatce používali k práci prý jen z donucení.¹⁷¹

Jako dalším následným procesem se norimberský soud zabýval Einsatzgruppen, zodpovídajících se z toho, že zavraždili přes milion Židů, romů a nacistických odpůrců. Rozsudek nad obžalovanými Rudé právo nekomentovalo.¹⁷²

¹⁶⁵ *V Norimberku dvanáct trestů smrti*, Rudé právo 227, 2.10.1946, s. 1.

¹⁶⁶ Miroslav Galuška, *Po norimberském rozsudku*, Rudé právo 227, 2.10.1946.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ *Nacističtí zločinci popraveni*, Rudé právo 240, 17.10.1946, s. 1.

¹⁶⁹ *Krupp před norimberským soudem*, Rudé právo 286, 9.12.1947, s. 2.

¹⁷⁰ „*Král kanonů*“ *Krupp před americkým soudem*, Rudé právo 28, 1.8.1948, s. 2.

¹⁷¹ *Proces s německými válečnými zločinci se zvrhl ve frašku*, Rudé právo 28, 6.1.1948, s. 1.

¹⁷² *14 trestů smrti za milion vražd*, Rudé právo 28, 11.4.1948, s. 2.

Nakonec se deník zabýval odsouzením devatenácti ministrů, kteří byli podle autora odsouzeni „*pouze*“ k několikaletým trestům odnětí svobody.¹⁷³

¹⁷³ *Nízké tresty Hitlerovým pomocníkům*, Rudé právo 29-30, 16.4.1949, s. 2.

Závěr

Odezva československého tisku na norimberské procesy se nesla v duchu radosti a zadostiučinění. Myšlenka potrestání válečných zločinců, za jejich skutky vykonané během druhé světové války, vyvolala ve společnosti vlnu nadšení.

Téma hlavního norimberského procesu plnilo stránky československého tisku od 20. listopadu 1945 až do 17. října 1946. Ovšem období od března do září 1946 můžeme považovat za informačně chudé. V tomto období se o tématu norimberských procesů prakticky nepsalo. Pravidelnější informace o procesu se vrátily na přední strany novin až v říjnu 1946. Co se týče následných norimberských procesů, ani jedno z periodik se o toto téma příliš nezajímalo. Informace, které tisk přinesl, byly povětšinou strohé se základními informacemi. Svobodné noviny a Svobodné slovo o těchto procesech informovalo věcně a nezabarveně. Rudé právo si nenávist udrželo i v případě zpráv týkajících se těchto procesů. Ovšem i v tomto periodiku byly informace týkající se tohoto tématu upozaděny.

Tisk prezentoval norimberské procesy jako jedinečné. Měli zde být potrestáni nejen váleční zločinci, kteří svým jednáním způsobili mnoho utrpení, ale též měl být souzen způsob, jakým byla válka vedena (porušování lidských práv, mírových smluv a dohod). Byla zde oceněna práce mezinárodního soudního tribunálu včetně práce s předkládanými důkazními materiály. Prokazování viny válečných zločinců tisk považoval za nejdůležitější. V tisku převažoval názor, že není důležité, kdy soud vynese rozsudek. Nejdůležitější bylo dokázat, že se váleční zločinci svých skutků opravdu dopustili a z toho důvodu je jejich souzení v Norimberku oprávněné.

Další věc, ve které se Československý tisk shodoval, byla kritika obžalovaných. V souvislosti s obžalovanými šlo vždy jen o kritiku, sarkasmus nebo dokonce o urážky. Žádné vlídné slovo pro obžalované tisk nepoužil a patrně ani nechtěl. Hlavní rozdíl tkvěl v míře otevřenosti a tvrdosti kritiky. Největší kritika obžalovaných vycházela z Rudého práva a Svobodného slova. Rudé právo v pojmenovávání obžalovaných v mnoha případech šlo až daleko za hranice zdvořilosti. Svobodné slovo si také nebralo přílišné servítky, nicméně oproti Rudému právu se drželo trochu více při zemi.

Tisk ovšem nekritizoval jen obžalované a jejich skutky. Do hledáčku médií se v tomto kontextu dostal i celý německý národ, který byl považován za mírně řečeno zkažený. V souvislosti s kritikou německého národa byl dalším hlavním tématem v tehdejší tisku odsun Němců z Československa. Jediné Svobodné noviny se do tohoto

tématu nevměšovaly. Řešení této otázky viděly v převýchově Němců. Ostatní periodika odsun Němců schvalovala a podporovala.

Největší rozkol mezi periodiky se objevil v souvislosti s vynesením rozsudků nad obžalovanými válečnými zločinci. Svobodné slovo bylo s výší trestu spokojeno. Zprávy Svobodných novin o výši trestů byly prakticky neutrální. Rudé právo ovšem nemůžeme řadit mezi nestranná periodika. Nebálo se neskryvat své rozhořčení. Dvanáct rozsudků smrti a tři zproštění viny znamenalo něco nemyslitelného. Takovýto výsledek procesu byl interpretován jako výsměch Slovanům.

Z článků Rudého práva tedy můžeme sledovat zášť, nenávist a pohrdání vůči fašismu a celému Německému národu. Notnou dávku zášti a nepřátelství vidíme i na stranách Svobodného slova. Ve Svobodných novinách se jen těžko hledalo jejich vlastní stanovisko, protože přinášely spolehlivé informace bez citového zabarvení.

Zdroje

Prameny

Svobodné noviny

- Admirál Dönitz – věrný sluha nacismu*, Svobodné noviny 2/12, 15.1.1946, s. 2.
- Ďábelské zločiny nacistů*, Svobodné noviny 2/43, 20.2.1946, s. 2.
- Další váleční zločinci před soudem*, Svobodné noviny 3/257, 5.11.1947, s. 3.
- Doklady nacistické hrůzovlády*, Svobodné noviny 1/171, 15.12.1945, s. 1.
- Druhý Norimberk připraven*, Svobodné noviny 2/186, 15.8.1946, s. 2.
- Göring přece unikl šibenici*, Svobodné noviny 2/239, 17.10.1945, s. 1.
- I.G. Farben přicházejí před soud*, Svobodné noviny 3/201, 29.8.1947, s. 2.
- Jak skončí nacističtí předáci*, Svobodné noviny 1/171, 13.12.1945, s. 1.
- Kolařík Jaroslav, *Zločin proti míru*, Svobodné noviny 1/162, 1.12.1945, s. 1.
- Maier Joseph–Jarri S., *Tohle byli ti nadlidé*, Svobodné noviny 2/233, 10.10.1946, s. 4
- Maier Joseph–Jarri S., *Tohle byli ti nadlidé*, Svobodné noviny 2/236, 13.10.1946, s. 3.
- Nacista č. 2 hájí své hnutí*, Svobodné noviny 2/63, 15.3.1946, s. 2.
- Nacisté chtěli zotročit Evropu*, Svobodné noviny 1/171, 13.12.1945, s. 1.
- Němci vraždili hromadně zajatce*, Svobodné noviny 1/162, 1.12.1945, s. 1.
- Nepolepšitelný nacista*, Svobodné noviny 2/67, 20.3.1946, s. 2.
- Neuvěřitelné zločiny nacistů*, Svobodné noviny 2/4, 5.1.1946, s. 2.
- Norimberský proces zahájen*, Svobodné noviny 1/153, 21.11.1945, s. 2.
- Právo bylo vykonáno*, Svobodné noviny, 2/239, 17.10.1946, s. 1.
- Ribbentrop velitelem drancovatelů*, Svobodné noviny 2/45, 22.2.1946, s. 2.
- Rozsudek nad nacistickými generály*, Svobodné noviny 4/43, 20.2.1948, s. 3.
- Soud s nacistickými vůdci*, Svobodné noviny 1/154, 22.11.1945, s. 1.
- Ukrutnosti německých lékařů*, Svobodné noviny 2/287, 14.12.1946, s. 3.
- V Norimberku vyneseny rozsudky*, Svobodné noviny 2/226, 1.10.1945, s. 1.
- Vyšetřování v Norimberku*, Svobodné noviny 2/240, 18.10.1945, s. 3.
- Watkins Ernest, *Před zatažením opony*, Svobodné noviny 2/190, 20.8.1946, s. 1.
- Závěr zneužití lékařské vědy*, Svobodné slovo 3/194, 21.8.1947, s. 3

Svobodné slovo

- Co s Hitlerem*, Svobodné slovo 1/162, 20.11.1945, s. 1.
- Dvanáct rozsudků smrti v Norimberku*, Svobodné slovo 2/225, 2.10.1946, s. 1.
- Göring a společníci skončí v plynové komoře*, Svobodné slovo 1/182, 13.12.1945, s. 2.
- Göring největším lupičem*, Svobodné slovo 2/18, 22.1.1946, s. 2.
- Herben Ivan, Poučení z Norimberka*, Svobodné slovo 2/39, 15.2.1946, s. 1.
- Herben Ivan, Žalujeme v Norimberku*, Svobodné slovo 2/42, 19.2.1946, s. 2.
- Herben Ivan, Žalujeme v Norimberku*, Svobodné slovo 2/43, 20.2.1946, s. 2.
- Hitlerova vláda před soud*, Svobodné slovo 1/136, 20.10.1945, s. 1.
- I. G. Farben v záměrech Západu*, Svobodné slovo 4/177, 1.8.1948, s. 1.
- Ivan Suk, Soud dějin v Norimberku*, Svobodné slovo 1/195, 30.12.1945, s. 5.
- Jak rozsudek přijali*, Svobodné slovo 2/225, 2.10.1946, s. 1.
- Nacisté usvědčováni filmem*, Svobodné slovo 1/171, 30.11.1945, s. 1.
- Nacistické úklady proti republice*, Svobodné slovo 1/176, 6.12.1945, s. 3.
- Nacističtí lékaři odsouzeni*, Svobodné slovo 3/193, 20.8.1947, s. 3.
- Němečtí lékaři před soud*, Svobodné slovo 2/246, 26.10.1946, s. 2.
- Ohlas norimberského rozsudku*, Svobodné slovo 2/226, 3.10.1946, s. 2.
- Ortel nad nacistickými zločinci vykonán*, Svobodné slovo 2/238, 17.10.1946, s. 1.
- Proces s I.G. Farben*, Svobodné slovo 3/201, 29.8. 1947, s. 1.
- Přípravy k přepadení Československa*, Svobodné slovo 1/174, 4.12.1945, s. 3.
- Suk Ivan, Největší proces v dějinách*, Svobodné slovo 2/225, 2.10.1946, s. 1.
- Suk Ivan, Soud dějin v Norimberku*, Svobodné slovo 1/195, 30.12.1945, s. 5.
- Šest milionů židů vyhubeno*, Svobodné slovo 1/184, 15.12.1945, s. 1.
- V Norimberku se jednalo o Katyni*, Svobodné slovo 2/149, 2.7.1946, s. 2.

Rudé právo

- „Král kanonů“ Krupp před americkým soudem*, Rudé právo 28, 1.8.1948, s. 2.
- 14 trestů smrti za milion vražd*, Rudé právo 28, 11.4.1948, s. 2.
- Češi měli být od Němců vyhlazeni*, Rudé právo 176, 2.12. 1945, s. 3.
- Fašistický zvěřinec*, Rudé právo 5, 6.1.1946, s. 3.
- Galuška Miroslav, Po norimberském rozsudku*, Rudé právo 227, 2.10.1946.
- Göring se ještě směje*, Rudé právo 181, 8.12.1945, s. 3.
- Hess tleská a Ribbentrop pláče*, Rudé právo 183, 12.12,1945, s. 2.
- Himmlerův a Frankův plán na vyvraždění českého národa*, Rudé právo 187, 16.12.1945, s. 2.
- Krupp před norimberským soudem*, Rudé právo 286, 9.12.1947, s. 2.
- Nacistické organizace prý neexistovaly*, Rudé právo 1969, 24.11.1945, s. 2.
- Nacističtí zločinci popraveni*, Rudé právo 240, 17.10.1946, s. 1.
- Nízké tresty Hitlerovým pomocníkům*, Rudé právo 29-30, 16.4.1949, s. 2.
- Norimberská dvojčata*, Rudé právo 4, 5.1.1946, s. 3.
- Norimberský proces*, Rudé právo 175, 1.12.1945, s. 2.
- Odhalí norimberský proces pozadí Mnichova?* Rudé právo 171, 27.11.1945, s. 1.
- Odhalí norimberský proces pozadí Mnichova?* Rudé právo 174, 1.12.1945, s. 2.
- Proces s německými válečnými zločinci se zvrhl ve frašku*, Rudé právo 28, 6.1.1948, s. 1.
- V Norimberku dvanáct trestů smrti*, Rudé právo 227, 2.10.1946, s. 1.
- Zahájení norimberského procesu*, Rudé právo 166, 21.11.1945, s. 1.
- Zločiny SA a SS před norimberským soudem*, Rudé právo 190, 20.12.1945, s. 2.

Literatura

DELPLA, Francois. *Norimberský proces*. Praha: Sloart, 2009.

GILBERT, GUSTAVE MARK. *Norimberský deník*. 3. vydání. Praha: MLADÁ FRONTA, 1981.

HEYDECKER, Joe J. a Johannes LEEB. *Norimberský proces*. Praha: Ikar, 2007.

IRVING, David. *Norimberk: Poslední bitva*. 1. Praha: Grafoprint-Neubert, 1997.

JIRÁK, Jan, Barbara KÖPPLOVÁ a Petr BEDNAŘÍK. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. 1. Praha: Grada, 2011.

JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: Její historie od roku 1945*. Praha: PROSTOR, 2018.

KERSHAW, Ian. *Do pekla a zpět: Evropa 1914–1949*. Praha: Argo, 2017.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. Praha: Portál, 2010.

MÜLLER, Helmut, Karl-Friedrich KRIEGER a Hanna VOLLRATH. *Dějiny Německa*. Praha: Lidové noviny, 1995. Dějiny států.

Norimberský proces I: Sborník materiálů. Praha: Orbis, 1953

OVERY, R. J. *Výsledky: nacistická elita v roce 1945 v rukou spojenců*. Praha: BB art, 2004.

ROLAND, Paul. *Norimberské procesy: Nacisté a jejich zločiny proti lidskosti*. 1. Praha: Columbus holdings, spol., 2014.

VEBER, Václav a kolektiv. *Dějiny Rakouska*. Praha: Lidové noviny, 2002.